

ANDEDAMMMEN

Magasin om kreativitet & det danske mindretal

**Begå ikke de samme
fejl, som vi har begået**

*Mattias Tesfaye
i snak om digitalisering,
kreativitet og dannelse*

**Kreativitet
og om det at turde**

*Gå ikke på kompromis
med dig selv*

**En prioritering
af faget broderi**

*Fra grusvej
til Haute Couture*

REDAKTION

Ugeavisen Sydslesvig

ved Sydslesvigsk Forening (SSF)
og Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU)
Nørregade 76, 24939 Flensborg, Tyskland
tlf. +49 461 14408-120, -122, -230, -233
www.ugeavisen-sydslesvig.de
redaktionen@ugeavisen-sydslesvig.de

Tryk

Flensborg Avis
Wittenberger Weg 19
24941 Flensborg, Tyskland
tlf. +49 461 5045 0
www fla.de
info@fla.de

Aktivitetshuset

Nørregade 49, 24939 Flensborg, Tyskland
tlf. +49 461 150 140
www.aktivitetshuset.de
akti@sdu.de
Åbningstider:
Mandag, tirsdag, torsdag kl. 10 - 20,
onsdag kl. 10 - 21, fredag kl. 10 - 14

INDHOLD

- 4 Leder: Kreativitet og dannelse –
Hvordan skal vores Andedam forholde sig til de to ting?
- 6 Sommerkursus på Johan Borups Højskole
Det jeg altid har villet prøve
- 8 Interview med Mattias Tesfaye, Danmarks børne- og undervisningsminister
Der er ingen grund til at begå de samme fejl, som vi har begået
- 14 Fra hobby til profession
En elev fra Sydslesvig på Designskolen Kolding
- 18 Kreativitet og dannelse
Spinderihallerne i Vejle
- 22 Styrkelse af kreativitet og praksis i skolen
Gør Skoleforeningen alt forkert?
- 24 Skuespillerkursus
Når de skrå brædder kalder
- 26 En prioritering af faget broderi
Fra grusvej til Haute Couture
- 30 Brainstorming
En billedskole til Sydslesvig
- 32 Social media – livet med skærmen
Inspiration og læring eller spild af tid?
- 36 Kreativitet og om det at turde
Gå ikke på kompromis med dig selv
- 38 Provokation og skriveøvelser
Unge forholder sig kreativt til, hvad Sydslesvig er
- 40 Bildungsurlaub
En gave ingen vil have?
- 42 Inspiration
At være kreativ som billedkunstlærer

LEDER

Kreativitet og dannelse - Hvordan skal vores Andedam forholde sig til de to ting?

Af Aktivitetshuset og Ugeavisen Sydslesvig

Så er den der - 2. udgave af Andedammen - magasinet om kreativitet & det danske mindretal. Det har igen været en spændende og kreativ proces at lave magasinet.

Særligt de første møder i redaktionsgruppen er altid meget inspirerende. Her sidder vi sammen og brainstormer om det overordnede tema, og der kommer mange forskellige ideer på bordet. De afhænger selvfølgelig meget af, hvem vi er, hvad vi brænder for, hvor vi står i livet, hvad vi har oplevet eller hvad vi har lært.

På den måde har vi hver vores præferencer og der er nogle emner, der tiltrækker en mere end andre. Alt andet ville også være kedeligt.

Men der skete igen noget magisk, da vi inden sommerferien sad sammen og kom frem til, at 2. udgave af Andedammen skal handle om kreativitet og dannelse, hvilket vi faktisk var enige om i løbet af få sekunder. Det gav god mening, fordi emnet giver rum til fortolkning.

For hvad er dannelse, hvad er kreativitet? Det kan der være meget forskellige holdninger til.

Samtidig var det for os hurtigt klart, at kreativitet og dannelse er to sider af samme sag. At være kreativ kræver dannelse - at danne sig kræver kreativitet. I hvert fald, hvis man forstår dannelse som mere end frontalundervisning og evnen til at lære ting udenad, og kreativitet som mere end blot at kunne reproducere noget, som kan give kiks eller sælges online.

Vores fortolkning af kreativitet og dannelse er især præget af nysgerrighed, og her passer de to ting perfekt sammen.

Samtidig viser det sig, at kreativitet og dannelse på mange måder udløser det samme i os mennesker. I al sin kompleksitet, gør det at være kreativ og det at danne sig en både lykkelig og det udfordrer en. Det kan altså være mega hårdt, og kræve meget af os. Men den kildende fornemmelse af bobler i maven og smilet i ansigtet, når man har arbejdet kreativt eller man har dannet sig, kombineret med den absolutte træthed og udmattelse, der er forbundet med arbejdet, giver mange af os en helt unik livsglæde, der kan fremmes og stimuleres.

Dannelse kan ligesom kreativitet være grænseoverskridende, det kan være forbundet med usikkerhed, med vokseværk, mod, anerkendelse, nederlag, fællesskab, selvrealisering, brydning, stolthed og fordybelse!

De ovennævnte ting forbinder vi også med vores arbejde med Andedammen. Magasinet, som er opstået i et samarbejde mellem SSF, SdU og Aktivitetshuset, blev skabt for både at være tankevækkende, provokerende og underholdende. Og redaktionsgruppen havde fra starten af planen om, at der godt må tænkes stort. Vi har sat os for at lade os styre af nysgerrigheden frem for begrænsninger.

Vi var og er fortsat overbevist om, at det er ja-hatten, der giver vinger, hvilket også bliver tydeligt, når man nærlæser denne udgave af Andedammen.

For i denne udgave kan du læse om forskellige aspekter af duoen »kreativitet og dannelse«. Du kan læse om mennesker, steder og muligheder for dannelse. Du vil opleve, hvor bredt emnet favner og hvor meget af det, der berører os i Sydslesvig. Især har blikket vendt mod Danmark, givet os input, vi ikke havde regnet med.

Det skete i særdeleshed, da vi mødte Danmarks børne- og undervisningsminister Mattias Tesfaye. Han deltog i årsmødet i Egerførde, og Andedammen greb chancen og bad om et interview. Vi sendte en forespørgsel til Mattias Tesfaye og beskrev, at det skulle handle om kreativitet og dannelse. Det var lidt et skud i tågen, men til vores store overraskelse fik vi en halv time sammen med ministeren. Men ikke nok med den fornemme tidsramme, så mødte vi en veloplagt og meget åben minister. Han talte frit både om fejl og om, hvad der skal gøres bedre, så kreativitet og dannelse passer bedre sammen.

Hvor meget af det, ministeren sagde, der bliver omsat, når realpolitikken rammer, vil fremtiden vise. Men hvor om alt, er det befriende og motiverende at møde én, der har gjort sig nogle overordnede og idealistiske tanker om, hvilken rolle kreativitet og dannelse har.

Det skal vi lade os inspirere af i vores sydslesvigske Andedam. Frem for altid at kopiere, hvad vi ser i Danmark, kunne vi jo selv udarbejde koncepter for, hvordan vi i fællesskab styrker kreativiteten - og dannelsen. Vi kunne være frontløber, for danskhed - som vi jo er så fokuseret på i mindretallet - betyder i høj grad at tænke ud af boksen og at finde kreative løsninger.

Velkommen i Andedammen!

Det jeg altid
har villet prøve

SOMMERKURSUS PÅ JOHAN BORUPS HØJSKOLE

Dannelse behøver ikke altid at munde ud i en uddannelse - ligesom det ikke behøver at være knyttet til en aldersgruppe eller et bestemt tidspunkt i livet. For tit oplever man i løbet af et arbejdsliv, at man egentlig også godt kunne have tænkt sig at arbejde med noget andet, og så giver det god mening at prøve kræfter med det. Det kunne være, at man i løbet af årene har fået smag for at skrive kreativt, men man ligger måske ikke lige inde med den næste Harry Potter. Så kan man passende starte med at snuse lidt ind til faget.

Det er der i Danmark gode muligheder for. Man kan for eksempel se på, hvilke korte kurser højskolerne byder på. Det kunne være kurser på sommerhøjskole, hvor man netop i en ferieperiode kan fordybe sig i et fag - uden at det handler om at få et bevis eller en eksamen ud af det.

En af højskolerne, der tilbyder sommerkurser er Johan Borups Højskole i København. Således tilbød højskolen i ugerne 29 og 30 følgende kurser: Arkitektur & Kunst, Maleri & Pigment, Keramik, Urban Sport, Det levende bord og Kreativ skrivning. Sidstnævnte var delt op i to kurser. Det ene var et skrivekursus med fokus på rejseberetningen, det andet var et litterært grundkursus. I det skulle kursisterne forholde sig til, hvad der er en fortælling, hvornår noget er poetisk, hvad der gør tekster til litteratur - og hvad god litteratur overhovedet er.

Derved var der ikke så meget fokus på, hvad tekster handler om - altså kærlighed, klasse, død eller klimakrise - men, hvordan teksterne virker. I fællesskab blev der undersøgt, hvad der gør en tekst interessant, rørende, provokerende, smuk. Gennem skriveøvelser og tekstnære fælleslæsninger af egne samt etablerede forfatters værker, kunne kursisterne udfolde sig kreativt og fik samtidig udviklet deres sans for, hvad det vil sige at arbejde med kreativ skrivning.

Særligt ved den slags kurser er, at det ofte er professionelle, der underviser i fagene. På sommerhøjskolen på Johan Borups Højskole, var det blandt andet Andrea Fjordside, der underviste i kreativ skrivning. Hun har skrevet digtsamlingen Kartoffeløje, der er udkommet på

forlaget Ovbidat i 2022, og hun er anmelder hos Atlas Magasin og litteraturmagasinet Standart samt redaktør hos mikroforlaget Laboratoriet for Æstetik og Økologi. På den måde kunne hun give kursisterne et troværdigt billede af, hvordan det er at arbejde kreativt.

Pris og tilbud til sydslesvigere

Et kursus på sommerhøjskolen koster 3.800 DKK, hvilket dog omfatter tre måltider om dagen samt udflugter. Kurset indeholder desuden en fernisering, hvor kursisterne fra alle linjer præsenterer noget af det, de har arbejdet med. Men skulle man som ung fra det dansk-tyske grænseland være interesseret i at besøge et langt kursus, så kan man søge om en friplads til at gå på Johan Borups Højskole.

Stipendiet dækker over et semesters undervisning inkl. materialer, rejseudgifter og tre måltider om dagen. Man skal dog selv finde et sted at bo i byen. Men Johan Borups Højskole, der også er et kulturhus, ligger midt i Københavns indre by, og eleverne får en unik mulighed for at skabe sig et netværk og »tage hul på København« i fællesskab med andre unge fra hele Norden.

Højskolen beskriver formålet med skolen, at elever får ny inspiration og mulighed til at finde ud af, hvilken vej de vil gå samt et kvalificeret pusterum til at åbne for deres kreativitet. Noget, vi alle har brug for en gang imellem. /RM

HE

STOP

M

Der er ingen grund til at begå de samme fejl, som vi har begået

Da Mattias Tesfaye, Danmarks børne- og undervisningsminister, deltog ved årsmødet i Egernførde, fik Andedammen et interview med ham. Det handlede om digitaliseringen i Danmark og om, hvorvidt børn og unges forbrug af skærmtid har negativ påvirkning på udviklingen af kreative kompetencer. Emnet kom op efter at Mattias Tesfaye ved flere lejligheder har udtalt, at skoler bør være mobilfrie, fordi digitaliseringen har for megen negativ påvirkning. Således lagde Andedammen ud med, at bede ministeren uddybe sit forhold til digitaliseringen i Danmark.

Mattias Tesfaye: Jeg er meget glad for digitaliseringen af min bank, af borgerservice og mange andre forhold i Danmark. Til gengæld er jeg meget ked af digitaliseringen af skolen, og i Danmark har vi det mest digitaliserede skolesystem i hele verden.

Men der er to former for problemer med det. For det første er det forstyrrelserne, der skyldes, at mobiltelefonerne ligger og brummer i lommerne. Vi kan godt sige til dem, at de ikke skal reagere på hver ny snapchat-besked, men alene tilstedeværelsen forstyrrer, og den forhindrer fordybelse, særligt hos de elever, der i forvejen har sværest ved at være i skolen. Derfor har jeg anbefalet, at alle danske skoler laves til mobilfrie skoler.

Men der er også computernes tilstedeværelse i skolen. Rigtig mange danske skoler udleverer laptops allerede i første klasse, hvilket har ført til, at børn ikke lærer at skrive i hånden eller at bladere i en bog. Dermed er den taktile fornemmelse af sproget forsvundet. Forskningen viser dog, at man husker bedre, når man læser fysisk og når man formulerer ordene med sin hånd. Det vil sige, at det ikke er nok at lære at taste på et tastatur. Selvfølgelig skal man stille og rolig introducere digitale redskaber, men det er alt for voldsomt, som det bliver praktiseret mange steder i Danmark.

Andedammen: Hvordan har lærernes feedback været?

Mattias Tesfaye: Mange ældre lærere har en oplevelse af at have tabt noget metodefrihed, fordi mange skoler ikke længere selv indkøber bøger til undervisningen. I dag har mange kommuner indkøbt digitale læringsmidler - det vil sige en slags digitale færdigretter - hvilket gør, at lærerne ikke rigtig selv kan påvirke, hvordan de vil tilrettelægge undervisningen. For mange ældre lærere opleves det som et fagligt tab. For mange yngre lærere, der selv er uddannet digitalt, er det nok svært at forestille sig, at de ikke bare kan sætte en digital læringsplatform på, der så kører fra en ende af.

Det vil sige, at yngre lærere nok skal genopfinde lærerrollen som nogen, der selv tilrettelægger, selv udvælger undervisningsmaterialerne og tilpasser det til den klasse, man underviser.

Men jeg tror, at sådan en omstilling i sidste ende giver mere arbejdsglæde og jeg er helt sikker på, at det giver mere kvalitet, hvis lærerne tager magten over klasselokalet tilbage.

Det er dog ikke nemt, for når jeg spørger i skoler, hvorfor de gennemfører alt undervisning på computeren, så siger de, at de ikke har bøgerne længere. Man skal vide, at Folketinget for ti år siden besluttede, at medfinansiere, hvis kommuner valgte indkøb af digitale læremidler. Derfor stoppede mange kommuner indkøb af bøger til fordel for digitale løsninger. Resultatet er, at vi aldrig nogensinde før har haft en så ensrettet skole i Danmark. Der er jo ganske få forlag med ganske få læringsforløb fra første til niende klasse. Men netop denne uniformering er i virkeligheden i strid med den danske skoleånd, som giver decentral metodefrihed til lærerne.

Andedammen: Er udviklingen i Danmark unik?

Mattias Tesfaye: Nej, og jeg er ikke den eneste minister, der har indtaget de her standpunkter. Når jeg mødes med mine kollegaer i andre lande, så kan jeg mærke der er flere og flere ministre - for eksempel også i Norge og Sverige - som er på fuldstændig den samme rejse, som vi er i Danmark.

Andedammen: Vi oplever, at børn og unge har svært ved at dykke ned i de kreative fag. Samtidig diskuteres der stadig, om timer i kreative fag skal reduceres. Det vil få negativ indflydelse på børn og unges evne til at beherske nogle håndværk. Forholder det sig også sådan i Danmark?

Mattias Tesfaye: Ja, men til det vil jeg godt sige to ting. Det ene er vores forståelse af dannelse. Der har i 90'erne og i 00'erne været et meget snævert dannelsesbegreb. Det handlede om, at vi skulle være bedre end kineserne på nogle ganske bestemte parametre, som var meget akademiske. Det vil sige, at der siden dengang har været fokus på fagenes teoretiske side. Men alle fag har også en praktisk side, og det har vi undervurderet.

Folkeskolens fag skal ikke være en miniudgave af universitetets fag. Den praktiske evne til at føre en samtale på engelsk - det vil sige at kunne lytte og tale på engelsk - er lige så vigtig som at kunne gradbøje et ord eller analysere, hvad der står i en tekst. På samme måde har de praktiske og kreative fag i Folkeskolen - musik for eksempel - en teoretisk side. Man lærer noget om stilarter, toner og skalaer, men der er også en praktisk side, og den skal vi have foldet mere ud.

Det andet jeg vil sige er, at kreativitet bygger på fordybelse og gentagelse, men vi har en x-faktortendens, der går ud på, at hvis bare vi møder Thomas Blachman, så kan min kreativitet foldes ud. Sandheden er bare, at kreativitet er gentagelse, gentagelse, gentagelse. Ingen er blevet virtuose guitarister ved at starte med at spille virtuose stykker. Alle starter med at lære nogle grundlæggende greb, skalaer og rytmer, og ovenpå det bygger man så det avancerede.

Andedammen: Så interessen for at arbejde med kreativitet er der endnu?

Mattias Tesfaye: Ja, men vores forståelse af kreativitet er blevet til, at det er et iboende talent mere end at det er hårdtslidt arbejde. Men uanset om du taler med store kunstnere indenfor litteratur, musik, madkundskab for den sags skyld, så vil de sige, at de har knoklet for det. Når andre gik hjem fra fodboldtræning kl. 18 og spillede playstation, så blev de på banen og prøvede, om de kunne ramme overlæggen fem gange i træk. Og fornemmelsen for det hårde slid, gentagelsen og glæden ved at fordybe sig i noget, den skal skolen fremelske, hvilket står i modsætning til den pædagogiske tænkning i Danmark og hele den vestlige verden.

Eleverne skal præsenteres for mange forskellige ting frem for nogle nogle få, som de kan fordybe sig i. Vi har omkring 4.000 læringsmål i Folkeskolen, hvilket er et billede på, at danske unge ved rigtig lidt om rigtig meget, og det er ikke et godt afsæt for at arbejde kreativt.

Andedammen: Passer det ikke godt til det, de får præsenteret på nettet?

Mattias Tesfaye: Vi skal huske på, at skolen ikke skal følge med tiden. Den skal nærmest det modsatte. Skolen skal være en reaktion på tiden.

Vi lever i en tid, hvor børn finder deres mobiltelefoner frem, når en tegnefilm tager mere end fem minutter. Disneyfilm fra 80'erne, der stille og roligt bygger en historie op, virker ikke mere, fordi unge har svært ved at fastholde koncentrationen, men det skal skolen ikke indrette sig efter. Vi skal ikke have undervisningsforløb, der ikke er længere end en TikTok-video. Vi skal det modsatte. Skolen skal være en modreaktion. Den skal være fordybelse, ro og døren til klasseværelset skal lukkes.

Der skal genetableres øjenkontakt, genetableres en taktil fornemmelse for materialer og bøger, sådan så vi reagerer mod det i tiden, der ellers risikerer at gøre vores børn og unge handicappede. Derfor er jeg også meget kritisk overfor dem, der kigger ud over samfundet, ser en tendens og spørger, hvordan kan vi få den ind i skolen. Når vi ser en tendens, skal vi hellere spørge os, hvilke konsekvenser den har for skolen.

» ...vi må bare ikke bilde hinanden ind, at bare fordi man ser på en skærm, er man i gang med digitalisering «

Med til virkeligheden hører, at vi aldrig har haft så mange børn og unge med diagnoser, men er de virkelige syge eller reagerer de på de omgivelser, de er i? Børn har brug for stabilitet, ro, klare rammer og kedsomhed.

De skal ikke placeres i en medløberinstitution. Vores skoler skal være kulturinstitutioner. Og kultur er vaner. Vaner, det er jo at kunne skrive i hånden, at kunne spille guitar og på et tidspunkt kan det være, du bliver så dygtig, at du kan udvikle guitarspillet. Men der er altså ikke nogen 3. klasses elever, der starter med at lave noget, der er så interessant, at det går viralt på TikTok.

Andedammen: Det er jo lidt en anden tilgang end vi er vant til at høre. Danmark fremhæves tit som det gode forbillede på det digitale område, men måske er det en fordel, at vi hernede er lidt bagefter?

Mattias Tesfaye: Forstå mig ret. Jeg er ingen maskinstormer. Grundlæggende er digitalisering noget godt. Men det skal ikke ske med hovedet under armen, og med henblik på skolen er I nok et sted, hvor jeg vil anbefale jer ikke først at bevæge jer hen til, hvor Danmark er nu - for så bagefter at skulle konstatere, at elever i 1. klasse ikke behøver gennemføre undervisningen på skærmen.

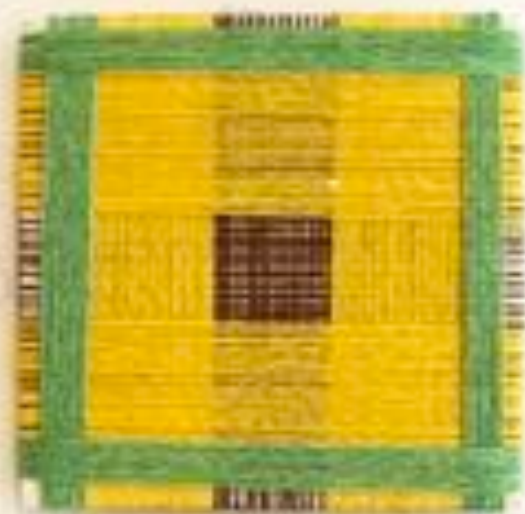
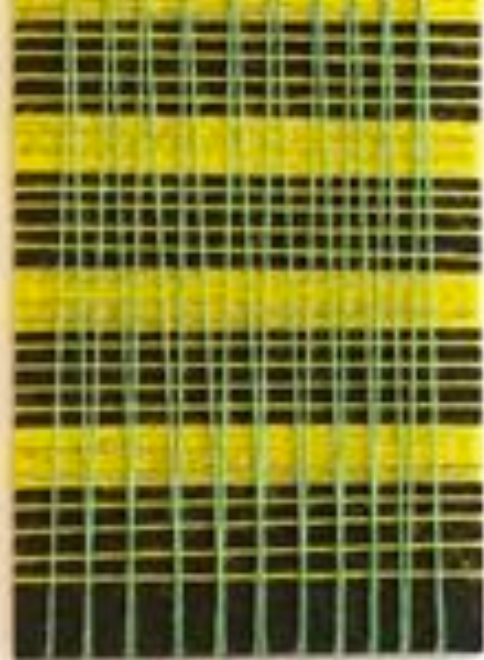
Og samtidig vil jeg understrege, at vi bliver nødt til at få kvalificeret diskussionen. En 11-årig dreng, der sidder hjemme i sofaen og swiper på TikTok, er ikke en digital kompetent dreng. For det giver ingen digital kompetence at kunne swipe.

Brugerfladen på en smartphone er så let tilgængelig, at det kræver omkring ti sekunders indlæring. Det er nærmest sværere at slukke den, så det kunne måske være en kompetence, vi skal lære. Dernæst skal vi se på, hvordan man forholder sig kritisk til alt det, man har tilgang til digitalt. Her taler vi fake news, men selv levende billeder og stemmer kan manipuleres. Her mangler vi færdigheder.

En anden digital færdighed er at kunne programmere eller at arbejde med snitfladerne mellem digitalisering og teknologi. Sagt med andre ord, er der en masse af interessant læring omkring digitaliseringen, men vi må bare ikke bilde hinanden ind, at bare fordi man ser på en skærm, er man i gang med digitalisering. Det svarer lidt til at give folk en pose MatadorMix og sige, at nu er de i gang med at lære madkundskab.

Det digitale skal forstås som brugsværktøj, og når vi når derhen, bliver det igen interessant at arbejde med det. /RM

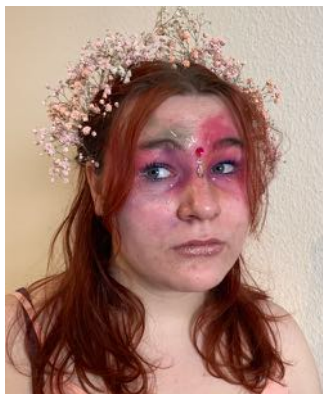

En elev fra Sydslesvig på Designskolen Kolding

Vejen til en kreativ uddannelse på Designskolen Kolding har ikke været nogen selvfølge for Vivi. Selvom hun siger om sig selv, at hun altid har været kreativ, har det kreative kun været en hobby. Men i dag læser Vivi Lohnert tekstildesign på Designskolen Kolding og det kreative er rykket i fokus.

Vivi er opvokset i Sydslesvig med dansk børnehaven og skole, spejderne og springgymnastik. Hendes mor er meget kreativ og heldigvis fandt hun i sin datter en sjæleven til alt det kreative. Smilende fortæller Vivi: »Min mor kan godt selv lide at lave noget, så det passede godt, at der var en lille pige, der også godt kunne lide at lave sådan noget.« Det at være sammen om at male og tegne og at lave forskellige kreative projekter, har fremmet Vivis begejstring for det kreative. Vivi beskriver sig selv som en person, der altid har været kreativ. Men det kreative har været en hobby for hende, noget »hun lavede ved siden af«.

I skolen var det svært for Vivi at sætte fokus på det kreative. To timers valgfag per uge i fællesskolen og i gymnasiet ingen chance for at vælge det æstetiske profilkunst: »Årets studen-

ter på Duborg-Skolen har haft kunst som profil. Dét ville jeg også gerne have haft! Det er bare så uretfærdigt!«

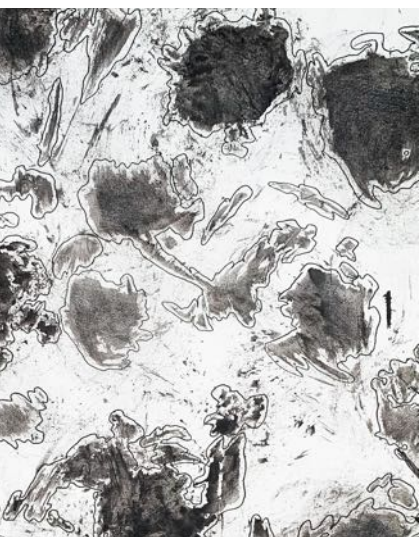
I det hele taget husker Vivi gymnasietiden som en tid, der lagde en dæmper på hendes kreativitet. Hun fortæller, at kunsthæderen var sød, men meget snæversynet: »Det skulle være sådan, som hun kunne lide det og så fik man gode karakterer. Men kunst er så ufattelig subjektiv. Så

der er altid nogen, der tænker, det er mega sejt og andre tænker what the fuck!« Når en lærer fortæller, at ens kunst er rigtig eller forkert, har det konsekvenser. »Jeg gad i hvert fald ikke at være kreativ og have det sjovt og så kommer en lærer og siger, det skal du ikke lave sådan der. Jeg tabte lysten, pjækkede, gad ikke.«

Efter sin studentereksamen stod Vivi foran det store spørgsmål, hvad hun skulle til nu. Vivi fortæller: »Jeg var meget usikker efter min studentereksamen. Det kreative har altid kun været en hobby. Så ville det virkelig kunne udgøre mit arbejde?« Vivi ville gerne tage et sabbatår og heldigvis brød hendes far sig slet ikke om at hun tog et års pause uden at lave noget. I fællesskab kom de frem til at hun kunne tage et år på Sønderjyllands Kunsthøjskole i Sønderborg. De kørte til Sønderborg og kiggede på skolen i Multikulturhuset og hun fik forældrenes opbakning til at lave et portfolio og søge ind på uddannelsen.

At gå på Kunsthøjskolen er ikke nogen SU-berettiget uddannelse. Meget mere anses året til at være en forberedelse for en videregående kunstnerisk uddannelse. Året på Kunsthøjskolen indeholdt syning, tegning, maling, skulptur, fotografi, video, konceptudvikling og design. Især i det sidstnævnte fag fik Vivi styr på at komme fra en inspiration til et moodboard, udvikle ideen og fremstille en færdig lille prototype. Fuld af begejstring fortæller Vivi: »Det var sejt og det åbnede mine øjne op for hele kunstverdenen, fordi de alle selv er kunstnere, der underviser, gæstelærere på 1-2 ugers forløb. Det er alt sammen praktisk, ingen teori. Kunst i gymnasiet er meget teoretisk. Jeg kan huske, en dag kom min kunsthæder ind og sagde: I dag laver vi noget praktisk. Vi skal lave en billedanalyse. Toll! Läuft!«

At få en bred kreativ uddannelse af professionelle kunstnere og at komme videre i processen har Vivi nydt godt af. »At få feedback fra nogen, der ved noget om emnet og at komme videre, få styr

på proportioner, linjer, farver. Især maling og tegning har virkelig været sjovt!» Desuden hørte Vivi på Kunstscolen for første gang om Designskolen i Kolding. En af hendes lærere blev uddannet der og fortalte eleverne om skolen og tilbuddet. Blandt eleverne på Kunstscolen besluttede fire sig for at søge ind. Vivi var en af dem. Hun fik at vide, at 25 % af ansøgerne bliver optaget. Med mange positive reaktioner på beslutningen gav det hende selvbevidstheden for kun at søge ind på Designskolen i Kolding. Men Vivi tilføjer: »Jeg var også lidt bange.«

Optagelsesprocessen på Designskolen i Kolding er meget lang. Først besøgte Vivi skolen til et åbent hus-arrangement og skulle få afklaret, hvordan man overhovedet søger ind, når man hverken har CPR eller MitID. »Det hele er lidt mere kompliceret, når man kommer fra Sydslesvig«. Det første skridt var altså at sende en ansøgning afsted med CV, eksamensbevis og et portfolio. Heldigvis havde Vivi fået god understøttelse på Kunstscolen til at lave et portfolio. Det indeholdt alle forløb, hun havde lavet på skolen. Hun tog billeder af projekterne undervejs og fik vejledning til at lave en forside, indholdsfortegnelse, beskrivelser af projekter, moodboards osv. »Vi fik rigtig god understøttelse, der var altid hjælp og tilbagemeldingerne meget konstruktive«, fortæller Vivi om arbejdet. Vivi blev inviteret til optagelsesprøve, der bestod af en weekend, hvor man fik opgaver, man skulle løse derhjemme. »Optagelsesprøven var hård og også

sjov. Jeg havde det så dårligt natten inden. Jeg kunne ikke sove og græd og var mega træt om morgenen. Men da opgaven kom, var jeg total afslappet. Der var ikke noget at forberede, jeg skulle bare komme i gang.« Den første dag skulle Vivi arbejde med emnet lys og anden dag med emnet generationer. Vivi fortæller: »Arbejdet med opgaverne lignede meget koncept- og designudvikling, vi havde på Kunstscolen og det gik rigtig godt!«

Nogle uger senere fik Vivi at vide, at hun skulle til samtale på skolen. »Samtalerne varer typisk et kvarter. Hos mig varede den næste en time. De havde så mange spørgsmål om Sydslesvig og hvorfor jeg talte dansk. Som om jeg er den første fra mindretallet, der søger ind hos dem«, kommenterer Vivi smilende.

Designskolen byder på fem forskellige bacheloruddannelser: Accessory design, Beklædningsdesign, Industrielt design, Kommunikationsdesign og Tekstildesign. Selvom Vivi ikke havde den store erfaring med maskinstrik, vævning eller tryk, lykkedes det for hende at blive optaget. Og Vivi var i øvrigt den eneste fra sin årgang på Kunstscolen, der kom ind.

Uddannelsen varer tre år og Vivi har lige afsluttet sit første år. »Vi har lavet ret meget allerede og fået et godt indtryk af de tre hovedfag. Jeg kommer nok ikke til at være den store tekstilstrikker. Men alt om former, farver og skitsering fascinerer

mig og jeg er spændt på, hvor jeg sætter mit fokus«, fortæller Vivi om sine fremtidsplaner. Vivi er midt i en dannelsesproces, hvor hun lærer sig selv og sin kreative stil at kende: »Jeg tror, på en måde har det kreative altid været i mig. Men i virkelig lang tid har jeg også spurgt mig selv, hvorfor jeg ikke bare kan være interesseret i BWL, jura eller medicin. Men det er bare ikke mig. Jeg kommer aldrig til at være jurist eller lignende. Jeg har lært at være ærlig mod mig selv og sige, at sådan er jeg: Jeg er kreativ og kan lave noget med det.«

Lige så stille udvikler Vivi sin kreativitet fra at være noget, hun lavede ved siden af, til noget hun fokuserer på. »Det kommer lige sådan i nogen random øjeblikke, at jeg realiserer, damn, jeg er kommet så langt med det her allerede. Det er ikke kun en hobby. Jeg laver en uddannelse til noget, jeg virkelig godt kan lide. Så det var sådan en meget snigende overgang, som jeg pludselig lagde mærke til. Den første dag på Designskolen var præget af, at jeg realiserede, at jeg har lavet et kæmpe skridt hen imod noget, jeg virkelig godt kan lide. Vi kommer til at være uddannede designere. Det føles helt vildt!«

Når Vivi kommer ind i en kreativ proces, beskriver hun det som hendes »creativ space«. Hun fortæller, at det ikke er muligt at arbejde længere eller mere, for at være kreativ. Man skal lave noget i den tid, man har. Ideerne kommer til hende i

tilfældige situationer, fx når hun går en tur eller iagttager noget. »For det meste kommer det bare lidt over mig at jeg tænker JA! Nu skal jeg bare lave noget! Så har jeg en ide og går bare i gang og så kan det være at jeg starter om aftenen og er færdig med det kl. halv tre om natten og tænker, hovsa, det er på tide at komme i seng.«

Vivi fastslår, at alle folk er kreative på en eller anden måde. »Men det kreative skal styrkes. Man skal træne det, blive ved med at gøre det. Man skal ville det.« /SK

Find Designskolen Kolding her:

Følg Vivien Lohnert på Insta @vilocity.art

KREATIVITET OG DANNEELSE

Spinderihallerne i Vejle

Ok, for det meste er Vejle bare en by på Danmarkskortet, en afkørsel på motorvejen - som man ikke tager, fordi man skal et andet sted hen. Men, i Vejle findes kulturhuset »Spinderihallerne« og det er et vildt imponerende sted, du bare skal have oplevet! Så inden du næste gang på motorvejen tager afkørslen 60 Vejle N, får du her allerede et godt indblik i et sted, der har formået at kombinere kreativitet og dannelse på en helt særlig måde.

Spinderihallerne ligger - som navnet allerede giver udtryk for - i en historisk industribygning, der i 1896 startede som et bomuldsspinderi. Stedet er kæmpestort, store bygninger, industridesign, meget plads. At ankomme til Spinderihallerne er faktisk ret fantastisk. Der er gratis parkering (!) og en særlig stemning af ro, fællesskab og fascinerende former og farver. Stedet drives af Vejle Kommunes Team for

Innovation & Entreprenørskab. Selvom opstarten af stedet har været meget mere kaotisk og vildt, end navnet giver udtryk for i dag. Eva Sommer, der står for kunst og erhverv i Spinderihallerne, fortæller: »Den sidste afdeling lukker ned i 1980'erne. Så står huset i nogle år og så 'besætter' kunstnere huset, de flytter bare ind. Det er pissekoldt og utæt. De har aktiviteter og værksteder og en af dem skriver til kommunen og spørger, om der er basis for at gøre noget. Og de finder ud af, at det er der. Så det er dem vi skylder, at vi er det sted, vi er i dag.«

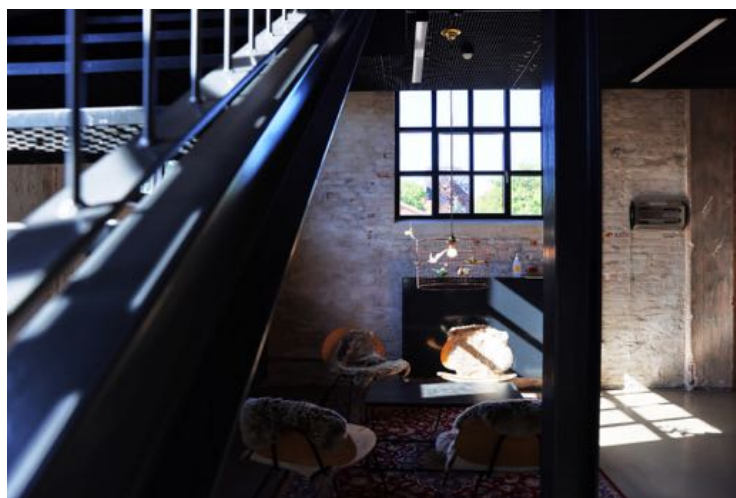
Udgangspunktet for 'besættelsen' er på det tidspunkt at skabe arbejdspladser for kunstnere. Men Vejle Kommune har større planer og sætter en proces i gang, der i dag gør Spinderihallerne til et af Danmarks største udviklings- og innovationsmiljøer.

I 2010 bliver Spinderihallerne officielt indviet. Bygningerne rummer over 13.000 kvadratmeter og byder på et kreativt vækstcenter, der har plads til 60 kreative iværksættere (store og små studier, der kan lejes i fire år), en række kunstnere i en ArtZone, møde- og workshopfaciliter, udstillingsarealer, flex arbejdspladser, andre kulturinstitutioner som fx Vejle Kulturhistorisk Museum, en amatørscene, et stort Fabrikations Laboratorium (FabLab), en hyggelig café og et kommunalt udviklingsteam, som bl.a. står for den daglige drift. I 2014 bliver Spinderihallerne udvidet med Kedelbygningen, der byder plads til 20 kreative virksomheder, Campus Vejle åbner et e-sportscenter i lokalerne og Container Living opfører en kontorby på arealet.

Teamet bag Spinderihallerne består af 20 medarbejdere. Den øverste leder er også Vejle Kommunes Innovationschef. Så er der et udviklingsteam, en driftsleder med et team og medarbejderne i FabLab. Eva fortæller, at stedet har været igennem en stor udvikling i de seneste år, hvor huset i højere grad har åbnet sig mod byen og borgerne.

Spinderihallerne arbejder efter en strategi- og handleplan for to år ad gangen og retter sig efter Vejle Kommunes kommunale vision. Inden for fokusområderne 1. Et fællesskabende, kreativt og levende hus, 2. Iværksætteri og entreprenørskab, 3. Innovation på tværs af kommunen og 4. FabLab for teknologisk udvikling og dannelse, kan stedet udvikle sig. Langt de fleste aktiviteter, har noget med kreativitet at gøre. Eva beskriver målsætningen: »Udstillinger, workshops, events, performances og alt muligt, hvad der viser sig. Vi er meget åben. Når en kommer og siger, jeg har en fed ide, så finder vi ud af, hvordan det passer ind, hvilket samarbejde vi kan få op at stå.«

Når man går ind i Spinderihallerne, betræder man en stor lys hal, der især gør tydeligt: Her er der plads! Nogle enkelte blomster og siddepladser er fordelt i hallen og en lille reception markerer informationsstedet. Samtidig får man et første indtryk af, at stedet kan rumme rigtig mange mennesker til store arrangementer og at der er dage, hvor der er propfyldt. Caféen er ikke til at overse og efter en kop kaffe og en første introduktion i Spinderihallerne ved Eva, er der tid til en opdagelsestur.

Kunstnerne på stedet har lige forberedt en fælles udstilling i de store haller og kunstværker fra forskellige retninger kan ses. Til ferniseringen har en af iværksætterne renoveret et gammelt orgel og inviteret to digitale kunstnere til at 'hacke' orgelet med deres computere. Overalt er der hyggelige siddepladser, små øer, hvor man kan trække sig tilbage og være sammen med andre eller for sig selv. Hallernes sider er delt op i studier til iværksætterne og forskellige lokaler. Alt er lyst, transparent og åbent, der er mulighed for at møde iværksættere, kunstnere, brugere, få en snak, blive inspireret, samle på ideer og bare være overvældet af alt det, der kan ses.

Eva fortæller, at fællesskaber er et buzzword i det danske kulturliv. »Vi har været under pres. Vores samfund er mere og mere individualiseret og vi har haft Corona. Så det gik op for os, hvor vigtige de her fællesskaber er.« Lige nu samles ca. 20 fællesskaber i Spinderihallerne. Fællesskaber er ikke det samme som foreninger med vedtægter og faste strukturer. Det er derimod løst koblede interessefællesskaber om noget kreativt. »De må være her og sætte sig i vores åbne arealer og dyrke fælles interesser. De skal selv stå for det, være åben for alle og være selvkørende«, forklarer Eva om konceptet. Nogle fællesskaber har eksisteret i flere år, andre opstår og opløses hurtigt igen.

At gå rundt i Spinderihallerne er så spændende! MuteLabs inviterer til at arbejde i fred og ro, forskellige plakater reklamerer for arrangementer og emner, designet af arkitekturen og indretningen, iværksætternes forskellige produkter gør nysgerrig og overalt er der pladser, hvor man har lyst til at slå sig ned og være del af denne åbne, kreative atmosfære. Rundt om hjørnet starter ArtZone, hvor kunstnere lejer en markeret firkant på gulvet og kan have deres eget studie dér. Her bliver der svinet, det er hands-on og som Eva fortæller: »Alle elsker dette område«. Det er nemt at forstå. Kun få ting er mere spændende end kreative legepladser med materialer, produkter og mennesker.

Det kan også opleves i husets FabLab. Et FabLab er et åbent værksted, der fungerer som et prototypeværksted. Som i så mange kulturhuse er kommerciel brug heller ikke tilladt her. I løbet af ugen befolkes lab'et af lærere på efteruddannelse

i digitale fabrikationsteknologier og virksomheder, der laver prototyper og får vejledning af det fabacademy-uddannede personale. Hver tirsdag er der Open Lab for alle borgere, der har lyst til at blive introduceret til de nye teknologier eller til at nørde virkeligt igennem! Mottoet er »How to make almost anything« og en forklaring af de forskellige maskiner og apparater åbner op for en verden, hvor kreativitet og dannelsesprocesser går hånd i hånd. 3D-printere til plastik, resin og keramik, coding områder til unge og plads til forskellige kreative tiltag, plads til en klub, der arbejder med lodning, lasercuttere til forskellige materialer som metal, filt, marmor eller træ, et træværksted og en CNC-fræser. Mulighederne for at producere er endeløse i denne maskinpark. Lederen Peter Dahl fortæller, at de holder åben en dag om ugen, de har faste brugere og både folkeskolelærere og gymnasie-lærere bliver uddannet hos dem, virksomheder får rådgivning og sparring til prototyper og som noget helt særligt, indeholder Spinderihallernes FabLab også et BioTechLab til borgere, elever og studerende.

BioTechLab arbejder efter mottoet »Det vi tager fra planeten, skal vi give tilbage til planeten« og lederen Shanice Otersen introducerer i en fremmed og fascinerende verden. Med en bachelor i Fashion Design og en kandidat i Design for Planet har hun fundet en arbejdsplads, der forbinder det kreative med det naturvidenskabelige.

Bortset fra en åben værkstedsdag per uge, samarbejder Shanice især med elever fra udskolingen og gymnasiet, der får et alternativ til den klassiske skoleundervisning i kemi og biologi. Unge med interesse for naturvidenskab, teknologi, bæredygtighed og kreativitet kan dyrke, eksperimentere og udvikle alternative og bæredygtige materialer i BioTechLab. Det, der lyder meget abstrakt, forklarer Shanice med en begejstring og glæde, der er smittende.

Den grundlæggende tankegang er en forbindelse mellem art - science - engineering - design. Kunstens output bliver til input for design osv. På den måde opstår et kredsløb, der fører til en vekselvirkning mellem emner, der oftest betragtes adskilt. Men for at fremme mere bæredygtige og klimavenlige løsninger i fx tekstil-, bygge- eller

fødevarerindustrien, skal vi tænke nye veje. I BioTechLab dyrkes fx algen Spirulina, der tørres og bruges til at blande vidunderlige grøn-blå farver til print i serigrafi. Desuden eksperimenterer Shanice sammen med eleverne med forskellige materialer, der kan bruges i tekstilbranchen. Meget fascinerende er arbejdet med Kombucha-bakterier, hvis gærsvamp tørres og kan bruges i forbindelse med papirpulp eller i ren konsistens til at fremstille noget strukturelt som fx design af tøj. En studerende har lavet et projekt med en top og lige for tiden produceres en Kimono i værkstedet. Materialet kan farves, skæres, er selvklitrende i levende tilstand og har en lidt syrlig lugt.

Forbindelsen mellem kreativitet og naturvidenskab hhv. forståelsen af, hvad kombinationen af kreativitet og dannelse gør for elevernes forståelse og læring er imponerende og gør tydeligt, hvad Spinderihallerne står for. Det oprindelige

bomuldsspinderi i Vejle er opstået i et industri-samfund, der var behersket af maskiner. I dag er Spinderihallerne et symbol på et oplevelses- og videnssamfund, hvor menneskerne med deres kreativitet og de gode oplevelser står i centrum. Brugere profiterer af, at stedet er præget af åbenhed og transparens, at mennesker mødes, netværker, bruger hinandens kompetencer og i fællesskab inspirerer, udvikler og deler. /SK

Find Spinderihallerne her:

Følg Spinderihallerne på Insta:
@spinderihallerne
@biotechlab_spinderihallerne
@fablabspinderihallerne

Gør Skoleforeningen alt forkert?

Udgangspunkt for denne artikel er en subjektiv fornemmelse af, at de kreative skolefag nedprioriteres og reduceres og at børn og unge udvikler deres kreative og praktiske kompetencer mindre og mindre.

Skylden ligger selvfølgelig i skolen, hvor de kreative fag madkundskab, billedkunst, håndarbejde, sløjd og musik ikke har den prioritet, de burde have. Skyld er desuden forældrene, der ikke har tid til deres børn, selv ikke er kreative og hverken har kompetencer eller tid til at lære fra sig. Skyld har de sociale medier, der optager børn og unges tid og fører til, at de swiper sig gennem livet, uden at lære noget. Konsekvensen er, at børn og unge kender mindre og mindre til kreative håndværk, metoder og teknikker, selvom det er væsentligt for det liv og den jobfremtid, som rigtig mange vil stå i.

Men passer det nu også? En samtale med Lars Kofoed-Jensen, Skoleforeningens direktør, gør tydelig, at så enkelt er det ikke. Så lad os dykke ned i en påstand, der viser sig at være kompleks og kompliceret.

Skoleforeningen skal leve op til den Slesvig-Holstenske skolelov, der indeholder forskrifter om tildelingen af timer. Denne fordeling skal hele tiden godkendes, så eksamensbeviserne er gyldige. Det danske sprog kommer i mindretallets skoler oveni kravene om tildelingen af timer, så vores børn og unge har flere undervisningstimer sammenlignet med eleverne på tyske skoler.

I denne balancegang er der kun et lille spillerum mht. antal og fordeling af timerne. Ikke kun pga. økonomiske begrænsninger, men også pga. det tidsantal børn og unge kan tackle.

Skoleforeningen har oplevet, at kreative tilbud ikke bliver valgt og dette kan skyldes, at tilbud skubbes i sene eftermiddagstimer, hvor eleverne simpelthen er trætte og vil hjem. Men, som Lars tydeliggør: »Vi er ikke interesseret i at skære ned for de kreative fag. Vi er også interesseret i at bevare så meget kreativt som muligt. Men spændetrøjen er, at alle boglige fag har en masse tidskrav og dem skal vi have opfyldt.«

Fokusset på de boglige fag blev øget siden PISA-undersøgelsens første resultater i 2001. Siden da bliver undersøgelsen gennemført hvert tredje år og tester over hele verden 15-årige elever i matematik, læsning og naturvidenskab. Hvert tredje år oplever politikere, lærere og forældre et chok, når den næste omgang dårlige resultater bliver offentliggjort og finder rimelig vilkårligt enkelte løsningsforslag frem fra skufferne, der nu og for alvor skal hæve elevernes præstation på et højere niveau.

Om debatterne og dannelsespolitiske tiltag kort- eller langfristet fører til noget, kan diskuteres. Sikkert er i hvert fald, at PISA har sat dannelsespolitikken på dagsordenen. Sikkert er også, at det er blevet social kutyme at sammenligne æbler med pærer og at fokusset på læsning, skrivning og regning ikke stilles spørgsmål ved. Men Lars stiller spørgsmål ved, om det nu også er den rigtige fremgangsmåde: »Jo mindre eleverne kan - jo mere udsættes de for det samme. Men når man så næste gang konstaterer, at det ikke virker, så burde man tænke om - men nej, man svarer med endnu mere af det samme. Men måske er netop kreative og praksisrelaterede aktiviteter løsningen. For selvom man siger Øvelse gør mester - så er der noget, der tyder på, at vi ikke får eleverne til at øve sig og blive bedre, når vi blot giver dem mere af det de ikke kan.«

Danmarks børne- og undervisningsminister Tesfaye står overfor konsekvenserne af en

skolereform, hvor politikere med et snævert undervisningssyn i de forgangne år har sat fokus på det synligt målbare og digitaliseringen. I dag klages der over kedelig undervisning, en overakademiseret skole og der tegnes et billede af danske skoler, der mangler både forbindelsen til praksis, fordybelse og kreativitet.

Slesvig-Holsten har som konsekvens af PISA-resultaterne lavet et tiltag om to ekstra timer tysk og matematik i løbet af grundskolen. Pga. manglende økonomi blev dette dog aldrig realiseret. Men Skoleforeningen har skruet op for timeantallet i indskolingen med fire timer og overraskende for mig i form af en time dansk, en time tysk og to timer musik.

Hvorfor musik? Lars forklarer: »Det er en underlig opfattelse, at tysk lærer du i tysktimerne, matematik i matematiktimerne osv. Behøver det at være sådan? De fire timer skal primært gavne udviklingen af det danske sprog. Når vi styrker sprogindlæringen, styrker vi barnets sprog i det hele taget. Og især musik spiller en kæmpe rolle i barnets sprogudvikling. Her er det ikke tysk eller sydslesvigsk længere, men dansk.« Skruer Skoleforeningen altså op for det kreative, når økonomien tillader det?

Den danske regering har reageret på utilfredsheden i folkeskolen med det store udspil »Forberedt på fremtiden II«. Blandt økonomiske forbedringer, gælder Tesfayes målsætning især mindre klasser, kortere skoledage, mere praksisorienteret undervisning, flere praktiske fag og valgfag, mere kreativ og anvendelsesorienteret undervisning. Tesfaye er godt klar over, at alt dette ikke opnås gennem en forøgelse af antallet af timer i håndværk og design. Det handler om en grundlæggende ændring af fokuset og betydningen af det kreative og det praktiske, der skal rykkes i centrum i form af nye tanker. Folkeskoleudspillet er et komplekst værk, der lige som en stor maskine har rigtig mange skruer, der skal drejes på.

Lars argumenterer i samme retning. Skoleforeningen holder nøje øje med udviklingen i Danmark og Tesfayes udspil. I Sydslesvig kan vi ikke længere få fat i dansk uddannede sløjd- og håndarbejds lærere og vil blive nødt til at indføre faget håndværk og design. »Det er en nødvendighed, der kommer og vi får egne læreplaner til

Sydslesvig. Men der er ikke lagt op til, at timeantallet forandres« gør Lars tydeligt. Den grundlæggende ændring af fokuset på det kreative bakker Lars op om: »Det handler mere om at forflytte fokus i alle fag, end at det handler om at indføre nye fag, der skal have fokus der - hvis det skal batte noget. De to dimensioner 'det praktiske' og 'det kreative' skal bredes ud til flere fag, mere end at det skal isoleres til de praktiske og de kreative fag. Det er den tankegang, der er forkert.«

Lars beskriver, at i en del af undervisningen er det, eleverne arbejder med, meget mere kreativ, end det har været før i tiden. Især, siden nye teknikker åbner op for så mange muligheder. »Vi skal huske fokus på den kreative udfoldelse, men det behøver ikke kun at være inden for de kreative fag. Kreativiteten og den praksisorienterede undervisning giver andre indgange til læring. Det skaber mening og det skaber oplevelser - to faktorer som i den grad understøtter motivation til at lære og selve læringen.« Matematikundervisning med tegning og filmproduktion, biologiundervisning på havnen med fiskere og deres fangst, danskundervisning med sang og et intensivt samarbejde mellem lærerne på tværs af fagene, for at rykke det kreative og praktiske i fokus?

Indtil i dag bliver det kreative og de kreative fag oftest anset for morsomme, uvigtige og unødvendige. Men for at være kreativ, skal man træne sin kreative muskel. Det er alment anerkendt, at når man vil være dygtig til at spille fodbold, skal man træne det. Det burde være alment anerkendt, at når man vil være kreativ, så skal man træne det. Det er et fælles ansvar, at vi uddanner unge mennesker til at være kreative og giver dem muligheder for at træne.

Men kan vi få et paradigmeskifte i vores samfund, at kreativitet er en grundlæggende livsnødvendighed for alle fag og for hele livet? Det ville være stort. Meget stort. Det kreative og det praktiske som livsnødvendighed i skolerne, hjemmet, i livet. Skoleforeningen prøver i sine snævre rammer at bidrage med det, de kan. Lad os bakke op om, at denne vej fortsætter og at børn og unge i Sydslesvig lærer med fokus på det kreative og det praktiske i undervisningen og derhjemme. /SK

Når de skrå brædder kalder

SKUESPILLERKURSUS

»Jeg har altid drømt om at stå på en teaterscene«, »Jeg er nu på pension og fik lyst til at prøve noget nyt«, »Jeg er utrolig sceneskræk og tænkte, at jeg måske kan få nogle redskaber for at kunne håndtere det bedre.«

Sådan lød nogle af svarene, da instruktør og underviser Kristian Hald i september besøgte Det Lille Teater Flensborg. Han spurgte deltagerne, hvorfor de havde tilmeldt sig til det skuespillerkursus, som han i løbet af to dage skulle undervise i. Svarene genspejlede den mangfoldighed, der var blandt de ti deltagere. Mens nogle allerede havde lidt erfaring fra amatørteater, havde andre aldrig sat foden på de berømte skrå brædder. Der var også nogle, der kunne huske teater fra deres skoletid, og andre var i grunden slet ikke interesseret i selv at spille. De ville blot lære noget om skuespil. Hvad de dog alle havde tilfælles, var deres nysgerrighed, og deres beslutning, om at sige ja til noget nyt. Og dermed ramte de et af

kerneelementerne af skuespillet, fastslog Kristian Hald. Det blev også tydeligt, da gruppen prøvede kræfter med improvisation, hvor man skal kunne reagere og sige ja til de indskud, man selv får.

På samme måde fik deltagerne prøvet kræfter med deres evne til at sige ja til udfordrende øvelser. For en stor del af kurset bestod af en række fysiske øvelser, hvor det også handlede om at opbygge et tillidsforhold til hinanden og til instruktøren. Samtidig fik deltagerne de første værktøjer til selv at kunne spille et stykke. Til det hørte at sætte sig ind i karakterer, at komme i kontakt med sine egne følelser og at gengive en tekst, så det ikke blot bliver en udenadslært gengivelse af nogle ord.

Den slags betyder også, at man nogle gange kommer ud i noget, man ikke er vant til, og det kan hurtigt være på kanten af at blive grænseoverskridende. Men netop her var det

godt med en erfaren instruktør som Kristian Hald. Han udfordrede, som for eksempel da alle samtidig sang deres part som i en opera, men han holdt sig altid på den gode side af deltagernes grænser. Således kunne man tydeligt mærke, at Kristian Hald er uddannet dramaturg og at han har iscenesat et væld af stykker i sin lange karriere. Heriblandt opsætningen af »Drømmen om Flensborg« og »Stumper og Stykker« på Det Lille Teater Flensborg, samt en række af de store egnsspil i Sønderjylland.

Det var altså under professionel ledelse, at de ti deltagere fra Sydslesvig blev dannet i det meget kreative felt på og omkring teaterscenen. Om de så alle fik blod på tanden for selv at stå på scenen, fremgik ikke af kurset. Men de skrev sig da alle op, at Det Lille Teater gerne må skrive til dem, skulle der ligge et stykke, som de mangler skuespillere til.

Det Lille Teater Flensborg

I 1966 blev det danske teater i Mariegade i Flensborg etableret. Ideen var, at de dansk-sindede i Sydslesvig havde et selvstændigt teater, så der kunne spilles på et fast spillested, med fast spilleplan og med faste aktører.

Det Lille Teater forpligtede sig selv til at tage vare på og fremme det danske sprog især ved at spille klassisk og moderne dansk dramatik. Selve

teaterbygningen var oprindelig lægebolig. Fra århundredeskiftet var det redaktør Jens Jessens vinterbolig i Flensborg frem til hans død i 1906. Om sommeren boede han på »Fjordmark« i Kollund.

I 1920 overtog foreningen »Flensborgsamfundet« bygningen og stillede den til disposition for Flensborgs ungdom og som gæstehjem for besøgende nordfra. Fra oktober 1920 til april 1923 kom den tillige til at tjene et andet formål, idet Duborg-Skolen fik til huse her. I de følgende år var det især Flensborg Ungdomsforening, der holdt til i »Hjemmet« med foredrag, folkedans og andre aktiviteter. Efter krigen stod »Hjemmet« igen til rådighed for såvel ungdom som distrikter under Sydslesvigsk Forening (SSF). Efter en grundig renovering i 2008/09 har teatret nu særdeles gode muligheder for at udfolde sig. Hjemmet ejes i dag af Sydslesvigs danske Ungdomsforeninger (SdU). /RM

Find Det Lille Teater her:

Fra grusvej til Haute Couture

EN PRIORITERING AF FAGET BRODERI

Københavns Mode- og Designskole tilbød i januar 2023 for første gang den 2-årige diplomuddannelse »Broderi for Kunst og Design«. Med denne uddannelse går Danmark et helt nyt skridt inden for den professionelle tilgang til broderihåndværket. Uddannelsen baserer på et dybtgående teknisk og fagligt grundlag og dermed kan flere danske kunstnere, skræddere og designere få leveret broderier på et højt niveau produceret i Danmark.

Selvom der er en lang tradition for broderi i Danmark og mange forskellige muligheder for at lære at brodere på forskellige kurser, har faget aldrig været prioriteret og har primært været forbeholdt hobbyverdenen. Selv på de forskellige designskoler er der ikke blevet undervist i broderi på et professionelt højt niveau. Noget helt andet er det, når man kigger på fx Storbritannien, hvor man kan få en BA i Hand Embroidery på Royal School Of Needlework i London. Og et niveau længere oppe er selvfølgelig Frankrig, hvor uddannelsen »broderi d'art« udbydes på stats- anerkendte erhvervsskoler på henholdsvis 2 og 3 årlige uddannelser. Dertil Maison Lesage, der ikke kun arbejder for fashion brands som CHANEL, Dior og Saint Laurent, men i 1992 også oprettede broderiskolen »Broderie d'art - École Lesage«. I Danmark sker endelig en opgradering af broderifaget og det er lykket for Mode- og Designskolen at få Berthe Bramsen til at stå for den. Berthe er født og opvokset i Paris og uddannet i broderi med speciale i broderier til den franske Haute Couture.

Uddannelsen »Broderi for Kunst og Design« er opdelt i fire moduler, der hver svarer til et semester. Hvert modul består af fem undervisningsweekender og dertil kommer hjemme- arbejde og selvstudie, opsøgende arbejde og løsning af stillede opgaver. Hvert modul afsluttes med en eksamen, der bedømmes ved ekstern censur. Uddannelsen koster 62.000 DKK og er ikke SU-berettiget. Der findes ingen formelle optagelseskrav til uddannelsen, men en motiveret ansøgning med efterfølgende samtale afgør, om du bliver optaget. Om du har tidligere håndværksmæssig erfaring, din motivation og passion for faget er emner, der spiller en rolle.

De fire studiemoduler handler om:

1. Det integrerede broderi (Broderi som en integreret del i mønsterkonstruktionen, kendskab til tegning, mønsteroverføring, forskellige broderikulturer og læring af broderiteknikker som fladsyning, schattébroderi, perle- og pailletamburering).
2. Det selvstændige broderi (Broderi som en selvstændig del af outfittet som fx kraver og manchetter eller tekstile smykker. Kendskab til proces- og redskabsmæssige løsninger og en sikring af kvaliteten, læring af broderiteknikker som båndbroderi, guldbroderi, nedlagt syning).
3. Det påsatte og det forandrende broderi (Broderi som applikation på eksisterende beklædning og dets konstruktions- og udtryksforandrende element, læring af broderiteknikker som applikation og sammensyning).
4. Broderi og entreprenørskab (Fokus på samarbejdet mellem brodøse og designere/kunstnere eller andre håndværksfag og de kommercielle aspekter som prissætning og kvalitetssikring).

Otte studerende med en tekstilfaglig baggrund, startede uddannelsen i januar 2023. Seks af dem er stadigvæk med og bliver færdiguddannet til januar 2025. Alle sammen er de del af en udvikling i Danmark, der højner broderifaget og hvor coutureteknikkerne som det ypperste, det unikke, fremover kan bruges af unikadesignere og kommercielle virksomheder, i mode og beklædning, af skræddere indenfor scenekunst, teater og film.

En af dem, er Jane Ingerslev. Jane vidste godt, at man kunne tage uddannelsen inden for broderi til Haute Couture i Frankrig og det var hendes store drøm, at tage den på et tidspunkt. Men da hun så, at uddannelsen blev udbudt i Danmark, søgte hun om den og er i dag en af de seks studerende, der bliver færdig uddannet til januar 2025.

Jane Ingerslev er opvokset på en bondegård langt ude på landet i 70'erne i Danmark. Hun husker sin barndom som det sted, hvor hendes kreativitet startede: »Min mor har altid sat os i gang med alt muligt. Så vi har tegnet, syet, malet, lavet ting med ler. Der var tid og plads og rum.« Men selvom det kreative fyldte meget og hun

elskede formning og håndarbejde i folkeskolen, syntes Jane også, at livet på landet var fantastisk som barn, men kedeligt som ung voksen. Hun betegner sig selv som »nysgerrig, eventyrlysten og ville ud at opleve verden«. Som 18-årig flyttede Jane hjemmefra og ville være teaterskrædder. Grundforløbet EFG blev hun dog skræmt af og tog i stedet en rigtig god HF-eksamen. Den muliggjorde, at hun kunne læse videre og hun valgte det i hendes øjne dengang meget eksotiske og specielle fag etnografi. Før Jane startede på studiet i Aarhus, tog hun dog et års pause og arbejdede kreativt sammen med andre arbejdsløse unge og gik til kurser i forskellige kreative fag som croquis og vævning. Studiet i etnografi beskriver Jane med ordene: »Jeg plejer at sige,

mit hoved blev større og større, men alt andet skrumpede ind.« Så efter bachelorgraden savnede hun det kreative så meget, at hun dygtiggjorde sig i et år, for at komme ind på Designskolen i Kolding. Her læste Jane tekstildesign med fokus på maskinstrik, vævning og print. »Designskolen i Kolding var en lukket verden med de allerbedste lærere fra Danmark og gæstelærere fra udlandet. Vi blev utrolig faglig dygtige og fantasifulde, men der var også stor arbejdsløshed. Det er noget, skolen har lavet rigtig meget om på. Der er sket rigtig meget siden dengang.«

Efter studiet på Designskolen stillede Jane sig spørgsmålet: »Så hvad kan jeg egentlig tjene penge på?« Hun kendte efterhånden til så mange kreative emner og ville gerne i gang med at undervise. Selvom Designskolen ikke lagde op til, at de studerende fik en didaktisk baggrund, lavede Jane

kursusbeskrivelser og billeder af alle emner, hun beherskede og præsenterede sig som underviser på aftenskoler, i fritidsordninger og højskoler. Ved siden af afholdelse af kreative kurser i mange forskellige sammenhænge, værkstedsansvarlig i en SFO og faglærer i Design på frisørskolen solgte Jane egne print- og mønsterdesign. Senere startede hun som kreativ iværksætter i Spinderihallerne i Vejle og blev sideløbende hermed underviser i design på HTX i Vejle. Med firmaet »Outdated« var Jane langt fremme i tiden. Hun lavede forskellige interiørprodukter af gamle broderier. Hun opkøbte gamle broderier som fx klokkestrengene og redesignede dem vha. en stor broderimaskine. Produkterne solgte hun på bl.a. censurerede kunsthåndværkermarkeder på Trapholt og i København, men det var ikke nogen forretning, hun kunne leve af.

»Jeg ser mig selv som tekstildesigner, fordi jeg har fokus på form og funktion og konstruktion. Mit kunsthåndværk har været helt unikt, fremstillet af mig i Danmark i en begrænset mængde. Jeg har nok været meget kompromisløs og dogmatisk. Jeg har aldrig sat tingene i produktion, men hellere haft andre jobs ved siden af.«

Efter mange år som underviser i designfag på HTX i Vejle, hvor hun kom rundt i Danmark som censor for design og tekstil, startede hun som timelærer på VIA Design og Business i Herning. VIA udbyder otte specialer til jobs i mode- og livsstilsbranchen. Herning har altid været industriens branche skole og præget af at have veludstyrede værksteder med mange store maskiner.

Fra timelærer, gik Jane over til at være adjunkt og blev så lektorkvalificeret, så hun fortsat kunne undervise på videregående uddannelser. På VIA underviser Jane 28 timer/uge i tekstildesign og har bl.a. haft til opgave at opbygge faget broderi på skolen med lokaler, redskaber og materialer. Opkvalificeringen af underviserne på VIA har givet Jane mulighed for at tage broderikurser i Danmark og Storbritannien og at være på mange ture til både London, Paris og Milano, hvor hun har besøgt virksomheder og store messer. I dag bliver der undervist i broderi målrettet mod industrien på VIA, hvor store maskiner og software går hånd i hånd med design, broderi og kulturhistorie.

Jane gik efter sin uddannelse efter det, der var spændende og kreativt. Baggrunden som antropolog har været til stor gavn, fordi hun bevæger sig nysgerrigt og opsøgende rundt og har fået stor viden om broderi i en bred forstand. »Broderifaget er lidt belastet fra fortiden. Broderi har i fritidsverdenen og skoleverdenen været knyttet til de her borgerlige idealer og opdragelse af piger og kvinder. Der er så mange konnotationer knyttet til faget, skrappe håndarbejds-lærere med en knold i nakken, hvor bagsiden skulle være perfekt.« Men i dag ved vi alle, at der ikke findes noget broderi politi og at gamle regler ikke må styre nye udviklinger. »Spørgsmålet er: Hvilket udtryk vil du have frem? Form og funktion skal styre arbejdet. Så vælger du de rigtige materialer og redskaber. For mig er der ikke nogen regler.«

Hvis man vil tage en af de mange kreative videregående uddannelser i Danmark anbefaler Jane at tage et år, hvor man beskæftiger sig dybdegående med det kreative. »Håndværks-fagene fylder for lidt i skolen. Når alt det obligatoriske boglige skal opfyldes i skolen, er der ikke meget tid til at lære noget andet. Du bliver ikke dygtig nok, fordi du ikke bruger tid nok, så du kommer ikke på et højt niveau. Jeg har mødt mennesker på 20 år, der sidder med en nål og tråd og spørger hvad så?« Det har været Janes mission at vise, hvor fantastisk fedt faget broderi er. I fremtiden bliver couture broderiteknikkerne del af hendes formidling og forhåbentlig er opblomstringen af håndværksfaget først lige begyndt. /SK

Find Københavns Mode- og Designskole her:

Følg Jane på Insta: @jane_ingerslev

BRAINSTORMING

En billedskole til Sydslesvig

Hvad kan man gøre, for at styrke børn og unges interesse i visuel kunst? Dette spørgsmål har kunstnere, faglærere og folk, der arbejder med børnekultur, prøvet at finde et svar på. Små tiltag hist og pist blev samlet og for 34 år siden blev landsforeningen »Børn, Kunst og Billeder« grundlagt i Danmark. Dette forum byder forskellige faggrupper mulighed for at debattere, udveksle erfaringer, få inspiration og nye vinkler på emnet billedarbejde med børn i skoler, daginstitutioner, billedskoler, kulturskoler, museer, biblioteker, kulturhuse eller i projekter. Bl.a. har samarbejdet ført til etableringen af billedskoler i Danmark. I 1980 fandtes to af dem i Danmark. 15 år senere var det allerede 75 og i dag findes ca. 90 billedskoler fordelt over hele landet.

Billedskolerne fungerer som et supplement til folkeskolen og har som primær målgruppe børn mellem 7/8 - 14/15 år. Billedskolerne arbejder med et bredt billedkunstbegreb og børnene bliver undervist i materialekendskab, tegneteknik, form- og farvelære. Underviserne er ofte kunstnere eller folkeskolelærere og ved siden af holdundervisning supplerer besøg på museer, sommeraktiviteter, kulturelle rygsække, skoleprojekter, besøg hos lokale kunstnere samt afholdelse af

udstillinger programmet. De fleste billedskoler er knyttet til en anden institution som fx en kulturskole/musikskole, kunstmuseer eller kulturhuse. Men en del er også foreningsdrevet eller privat ejet. Fælles for dem er, at det drejer sig om en frivillig kommunal opgave og at de lever med en usikker økonomisk tilværelse, fordi de ikke får nogen fast statslig støtte.

For ti år siden blev »Kompetencecentret for Børn, Unge og Billedkunst« oprettet i Danmark og sekretariatet med styregruppen har bl.a. til opgave at styrke billedskolernes vilkår og at gennemføre en billedskoleundersøgelse hvert femte år. Sekretariatslederen Karen Marie Demuth fortæller, at antallet af børn, der gør brug af billedskoler, er steget markant indtil 2020/21. Fra resultaterne i 2014/15 til 2020/21 var der en stigning på 2.000 børn på holdundervisning og 6.200 børn på aktiviteterne ud over holdundervisning. Det er en stigning på 8.225 elever til 25.500 børn og unge i det hele taget.

Billedskolerne fungerer som et frirum for børn og unge, der har særlig interesse og brug for interessefællesskaber omkring visuel kunst. Tilbuddene skal ikke være forbeholdt eliten, men

skal gerne være for alle. De fleste børn deltager i billedskolernes tilbud gennem projekter i folkeskolen, hvorved kompetencerne spredes. Desuden har de fleste kommuner fripladser til børn og unge, der ikke har råd til elevbetalingen på 425 til 1.700 DKK/halvår.

Billedskolernes fordel er, at de arbejder med hold på typisk 10-12 elever og at der er tid til fordybelse. 11 billedskoler har også tilbud til voksne, men hovedparten henvender sig til børn og unge. Karen Marie fortæller: »Fordybelse er der mindre og mindre af til børn. Undervisningen i skolen kræver, at man sætter materiale frem, rydder op, gør rent. 45 minutters undervisning er ikke særlig meget, når man rydder frem og tilbage. Der kan billedskolerne noget andet. Man kan prioritere fordybelsen og give mere tid.« Skolerne nyder godt af, at de er åben for samarbejde, kan åbne op for arrangementer og være synlige. Reklamen for tilbuddene kører primært via flyere og opslag rundt omkring. Karen Marie supplerer: »Billedskoler er efterhånden et kendt begreb. Så folk ved, hvad det er.«

Billedskolerne har haft en svær opstart. »Da vi startede, blev vi dømt fuldstændig ude. Skal man gå i skole, for at lave nogen streger på et stykke papir? Altså det blev virkelig nedgjort. Men nu er det jo kommet for at blive«, fortæller Karen Marie. Hun har været med fra starten og har ført en sej kamp for at styrke billedskolerne. »Vi har kæmpet for kommunale tilskud i 34 år og håber hele tiden, at vi kommer et skridt nærmere. Men det er svært. Det eneste argument vi hører er, at det er historisk betinget.«

Selvom de mange børn og unge, der deltager i billedskolernes tilbud, burde tale for sig selv, er

dagligdagen præget af den usikre økonomiske tilværelse. »Når kommuner vil spare, er det jo nemt at gøre det på billedskoler. Men det giver ingen penge i kasse, fordi de ikke får meget. Men det er så nemt, fordi det ikke er nogen pligt opgave«, afrunder Karen Marie.

Men hvordan styrkes egentlig børn og unges interesse i visuel kunst i mindretallet?

Billedskolerne i Sønderborg og Aabenraa er selvfølgelig en mulighed. Især i ferieperioder kan det være attraktivt at tilmelde børn og unge til længere forløb. Derudover findes der forskellige »Kunstschulen/Malschulen« fx i Flensborg, der delvis også ligger inde med ferietilbud. Nogle sydslesvigske skoler er desuden meget dygtige til at deltage i de danske tilbud omkring styrkelse af billedkunst. Billedkunstens Dag er et eksempel. Desuden findes på Kompetencecentrets hjemmeside inspirationskataloger til Billedkunstens Dag fra 2016 - 2024 og præsentationer af forskellige projekter og tiltag omkring styrkelse af visuel kunst for børn og unge (kub.dk).

Alt dette ændrer dog ikke noget ved, at ingen i mindretallet indtil nu har taget hatten på og sat styrkelse af børn og unges interesse i visuel kunst på dagsordenen. Lige så lidt som der findes en dansk musikskole i mindretallet, findes der en billedskole.

Hvor ville det være mere end imponerende, hvis vi i fællesskab kunne skabe et dansk tilbud for mindretallets børn og unge! /SK

Inspiration og læring eller spild af tid?

SOCIAL MEDIA - LIVET MED SKÆRMEN

Tre personer fra mindretallet (Luise 22 år, Olivia 34 år, Toni 41 år) har fortalt om brugen af sociale medier i deres privatliv. Alle bruger de primært Instagram og to af dem også YouTube. Facebook og Pinterest køres lidt på sidelinjen. Selvom Facebook og især Messenger i Danmark opleves som et uundværligt kommunikationsværktøj. Endda på universitetet bliver studiegrupper indrettet på Facebook og opgaver til præsentation skal afleveres ved upload dér. TikTok og Snapchat er de ligesom vokset ud af. Andre sociale medier som Twitch, Discord, BeReal eller X (Twitter) blev ikke nævnt.

Alle tre personer er undervejs på Instagram uden at bruge deres rigtige navne. En bruger sin account udelukkende for at kigge på andet og ikke for at poste selv. Den anden har en privat account og en booktalk account: »På min book account kan jeg ses, men ikke særlig ofte. Det har taget lang tid, inden jeg turde at vise mit ansigt. Men jeg gør det kun af og til og de fleste har jeg slettet igen bagefter. Det er alligevel ubehageligt, når alle kan se det.« Den sidste person poster sjove og informative bidrag, der sjældent er egne bidrag og er helst meget anonymt.

Når de tre personer konsumerer Instagram, beskrives det som unødvendigt tidsfordriv, underholdning, kilde til inspiration og information hhv. læring.

Den yngste af de tre har tilbragt så meget tid på Instagram, at hun nu for anden gang har indrettet en spærre, der aktiveres, når hun har været på i en time. Luise fortæller: »Jeg falder hurtig i sådan et hul og fortsætter bare med at scrolle og scrolle. Jeg kigger for det meste reels på 60 sekunder og så vil man egentlig kun se på en ting og pludselig ser man kattevideoer og det er også sjovt og så fortsætter man bare. Det er total unødvendigt tidsspild, men jeg kan heller ikke lade være. Det er en fælde og man falder ind. Spærren fungerer nogle dage og andre dage fungerer den ikke. Men jeg er kommet fra 3 timer til 1.5 timer.«

Instagram som unødvendigt tidsfordriv kender også de andre to til. Mellem 1.5-2 timer per dag tilbringer de med at kigge på billeder, film og kommentarer. Afhængig af graden om bevidst-

heden, at man er på Instagram og om man kigger efter et bestemt emne, oplever de tre spurgte personer, at det giver mening at være på sociale medier og de bliver inspireret eller lærer noget. Men de har alle tre også oplevet, at tiden bare går og at de ikke kan huske, hvad de egentlig har set på. Olivia fortæller: »Man tænker, at man lige kigger i fem minutter og pludselig er der gået en halv time. Så spørger man sig selv, og hvad har det nu været godt for?« Alle tre personer er godt klar over, at afhængigheden af at være på sociale medier er en fare, de skal omgås med. Faren for afhængigheden stiger, når man ikke er bevidst om det, man laver. Olivia: »Så kan det gå galt.«

Nogle tjekker lige informationer om morgenen, andre hellere om aftenen, selvom alle ved, at aftentimerne lægger op til at bruge mere tid end planlagt på medierne. Luise beskriver: »Jeg tjekker især om aftenen, inden jeg går i seng. Så vil man lige se, hvad folk har haft gang i. Nogle dage kan jeg bare ligge og kigge, fordi jeg ikke kan komme i tanke om andet, jeg kan lave. Jeg ved ikke, hvad jeg skal lave og så kigger jeg bare.«

De tre personer har alle tænkt over mængden af data, der samles, når de bevæger sig på sociale medier. To af dem har bevidst valgt ikke at beskæftige sig med emnet. Men de føler sig utrygge og manipulerede, når deres algoritme slår til. Det er samtidig også det, der gør, at de bliver fristet til at scrolle fra det ene til det andet. Luise beskriver, hvor store spring der er i de tilbudte reels: »Oftest kan jeg slet ikke huske, hvad jeg har set. Især når man scroller i flere timer, så er der så mange indtryk, at man ikke kan huske noget og min algoritme skifter hele tiden. Jeg starter ved keramik, så kommer katte, så nogen psykologi-videoer, så igen katte og så kan man slet ikke holde styr på det længere. Man glemmer det, der har været interessant.«

De tre personer skelner mellem brugen af Instagram og YouTube. Hvor Instagram mere er til for tidsfordriv og inspiration, er YouTube en mere dybdegående læringsplatform. Toni fortæller, at det både har været inden for musik, rygvøvelser, foto, film og akvarel, at han har brugt Instagram til at lære noget. Samtidig bruger han YouTube til at

se længere film og tutorials og at det giver mere dybde, når man vil beskæftige sig med et emne. Også Luise bruger YouTube, når hun vil se længere vejledninger og lære noget. »På Instagram har du maks. tre minutters vejledning, på YouTube kan man se en hel film. Jeg har brugt YouTube for at lære om book posts, madlavning - dem ser jeg igen og igen, hækling, stretching øvelser ved skrivebordet og male- og animations teknikker. Desuden har jeg også brugt YouTube tutorials til mit studie. Når jeg ikke har forstået noget, er det en gang imellem nemmere at lytte til andre, end selv at læse sig frem til det.«

At man møder folk, der brænder for det samme og er understøttende, har været en positiv oplevelse for alle tre personer. Samtidig er de meget bevidste om, at der lurder farer på sociale medier. Luise fortæller: »Kommentarer på andre posts kan være så utrolig onde. Der tænker jeg altid, at disse kommentarer burde forbydes. Jeg bliver helt ked af det, når jeg kigger på det. Nogle mennesker kan virkelig være onde. Især når de tror, at der ikke kan ske noget, fordi de er gemt bagved en skærm«. Spørgsmål om misundelse, verdenssmerte og hvad man egentlig kan tackle, hvad man skal tro på eller ikke tro på, usikkerhed eller bodyshaming har de alle stået over for.

De to ældre spurgte personer har ikke planer om at ændre deres adfærd omkring sociale medier. Det fylder ikke for meget og som Olivia beskriver det: »Altså jeg sidder ikke med min mobiltelefon ved bordet, mens mit barn spiser«. Noget helt andet er det for Luise, der er opvokset i en generation, der fik deres første mobiltelefoner med 10-11 år og siden da har tilbragt mange timer per dag online. Hun fortæller: »I skolen har jeg tilbragt meget tid på de sociale medier. Det har ikke forandret sig. Jeg ligger stadigvæk længe vågen om aftenen. Mit hoved er fyldt bagefter. Jeg tænker over det, jeg har set. Det sker mindre, når jeg læser en bog. Jeg har prøvet i et stykke tid ikke at tage mobilen, men læse en bog og det fungerer også. Men mobilen er en så enkel løsning. Det er nok problemet. At det er så nemt. Hvad skal jeg lave? Jeg kigger på mobilen.«

Luise ser meget kritisk på sin egen generations omgang med mobiltelefonen og håndteringen af sociale medier: »Jeg synes virkelig, en hel generation er total afhængig af sociale medie,

internet, elektronik. Jeg tror, hvis man ville tage det fra dem, ville de gå helt amok. Fordi de ikke kender til andet mere. Jeg selv er også del af det. Jeg har haft det i så lang tid, at jeg slet ikke ved, hvad jeg ellers skal lave. Jeg tror, de første timer ville jeg bare sidde og slet ikke vide, hvad jeg skal lave. Indtil jeg keder mig så meget, at jeg finder på et eller andet.«

Kritikken af personer, der er afhængige af sociale medier og deres mobiltelefoner, er voksende. Begrebet »chronically online« blev opfundet for de mennesker, der lever en signifikant del af deres tid online indtil deres livsperspektiv er skævt eller alt for ekstremt.

Ironisk nok kan man se flere og flere film online, der gør opmærksomme på, hvordan man bruger mindre tid på nettet. Luise sammenfatter: »Vi skal gøre noget. Vi kan ikke fortsætte på den måde. Det skal være en ny trend: Mindre tid online, mere tid offline. Jeg er gået glip af ting, fordi jeg har tilbragt så meget tid med telefonen. Ting, jeg ikke har set, ikke fået med eller set for sent. Jeg vil tilbringe tydelig mindre tid online. Jeg vil ikke stoppe helt, men gøre det mindre.« /SK

KREATIVITET OG OM DET AT TURDE

Gå ikke på kompromis med dig selv

Jeg har altid drømt om at kunne leve som kunstner. Derfor har det også været naturligt for mig at søge ind på de forskellige kunstakademier. Alle, der har stået i den situation, ved hvor hård en proces det kan være. Efter tre forgæves forsøg havde jeg faktisk givet op. Jeg havde færdigskrevet en fortælling om min drøm som værende mislykket. Eller i hvert fald som en drøm, der skulle finde en anden form.

Ud fra dette ståsted, skulle mit allersidste forsøg være anderledes. Jeg ville ikke gå på kompromis med mig selv. Jeg ville gøre mit bedste for, at jeg i tilfælde af, at projektet ikke fik mig ind nogen steder, stadig skulle være et projekt jeg kunne og ville være stolt af. Et projekt for mig selv.

Det viste sig at blive en proces på mange andre områder end kun det kunstneriske. Det handlede pludselig om tid og tillid, men samtidig også frygt og berettigelse. Et stort arbejde med alt indeni mig.

Jeg aftalte med mig selv, at jeg ville give mig lov og tid til at gå i dybden, jeg ville gå struktureret til værks og så ville jeg turde. Mange af de ideer, som dukkede op i idefasen, virkede umulige. Noget som lå udenfor min kunnen og mit mod. Sammen med det fulgte overvejelser om, hvornår noget er ægte, autentisk og mig. Hvornår lavede jeg et projekt for mig selv og hvornår tilpassede jeg mig forestillingen om akademiernes ønsker. Hvornår jeg skulle dele min proces med familie og venner og hvornår kom deres holdninger og idéer for tæt på. Men ved at bruge tiden selv på at fordybe mig i de ting jeg var i tvivl om, fandt jeg til sidst ro i mit projekt. Jeg havde truffet mine valg, som kun var mine. Jeg havde fundet kernen.

Flint og bivoks som spejlbillede

Det viste sig ret hurtigt, at mit projekt kom til at handle om alt det. Det blev et selvportræt. Tvivlen, tilliden, frygten og omsorg. Jeg valgte at arbejde med flint og bivoks som mine hovedmaterialer. Det var materialer som følte familiære, men

» Efterhånden er jeg blevet helt glad for min tvivl. Jeg tror på, at den er med til at vande, det der senere skal vokse. «

tilpas nye i min kunstneriske praksis til, at det var spændende. Jeg arbejdede mig langsomt ud fra det trygge. Fra maleri til skulptur til videoværk. Videoværket havde ingen rigtig form til start. Det skulle være en præsentation af de digte jeg havde skrevet og som var kernen af projektet. Først ville jeg gemme ordene, skjule dem så godt jeg kunne. Det handlede endnu engang om mod. Jeg endte med at skrælle alt væk, og »blot« fremføre digtene for kameraet. Ordene var ikke skjult. Jeg kunne ikke skjule mig, jeg var bange.

Jeg tror måske det var det mod jeg senere hen blev så stolt af.

Accept af faserne

Egentlig handler det nok om faserne i en kreativ proces - og en accept af dem. Jeg er blevet klar over, at der er tidspunkter i en kreativ proces, hvor projektet kan føles uhåndgribeligt og hvor pro-

jektet er i tvivl. I de øjeblikke kan man forsvinde helt væk i frustration og forvirring. Men det er nok lige der, at modet ligger. Modet til at blive ved og blive. Et mod som understøttes af bevidstheden om sin proces og tilliden til den.

Efterhånden er jeg blevet helt glad for mine tvivl. Jeg tror på, at de er med til at vande, det der senere skal vokse.

Det er på en måde den samme tillid jeg bliver nødt til at have de dage, hvor kreativiteten ikke lige sprudler. Dage hvor jeg frygter den er helt forsvundet, og inspirationen er væk.

Jeg fortalte engang en anden kreativ ven i en form for trøst, at hun ikke måtte frygte at miste kreativiteten, den ligger lige så meget i den måde hun ser på, den måde hun taler på, bruger sin krop på og er på. Selv om hun ikke skaber noget håndgribeligt. Fordi jeg vælger, måske lidt naivt, måske ikke, at tro på at den strømmer konstant.

Kreativiteten kan få andre former og komme til udtryk i andre sammenhænge, måske nogle som ikke er lige så tydelige. Den er der bare. Måske det også er lige netop der, hvor kreativiteten får lov, den kan trække vejret og få de kunstpauser som den behøver.

De sidste par år, har jeg derfor også sammensat mit liv som jeg har. Jeg har levet et liv som kunstner, kurator, animator, formidler, café-medarbejder og menneske. Fordi jeg på den måde kunne lade kreativitet flyde på mange forskellige måder. Det skaber et liv med afveksling. Med alle disse forskellige kasketter følger også et ansvar for ens egen balance. En balance som jeg håber at finde en dag, hvor de mange muligheder og arbejdsområder kan bygge op om hinanden, og få hinanden til at vokse.

Og så er der lige det med berettigelsen. Den kommer jeg nok altid til at skulle kæmpe med. Og måske er det fint. Hvorfor må jeg skabe? Denne gang fandt jeg ud af hvorfor. Fordi jeg lykkedes med at skabe et projekt som var mig, som jeg var stolt af og som gjorde mit indre håndgribeligt, allermest for mig selv. Og andre kunne se det. Det skabte det fælles udsyn, som jeg tror det hele handler om.

Nu følger det næste kapitel. Jeg kom nemlig ind på Kunsthögskolan i Malmö, hvad jeg aldrig havde kunne forestille mig. Et liv på et kunstakademi, hvor man formodentligt skal til at lære alt på ny. Forholde sig til andre svære arbejdsprocesser. Og gøre det sammen med andre med samme interesse. Med det nye kapitel følger også frygten - gad vide, hvordan drømmen ser ud i virkeligheden. Men jeg vælger at tro på, at frygten vander og gøder for de næste mange års kunstneriske arbejde.

Nina Fjordbak Nielsen er kunstner og kurator og læser på Kunsthögskolan i Malmö.

Følg Nina på Insta @nina.fjordbak.nielsen

»Forstil jer, at Sydslesvig er et levende væsen. Hvilke egenskaber ville vedkommende have? Hvordan ville Sydslesvig være?«

Sådan lød opfordringen til eleverne fra Duborg-Skolens 11. årgang, der forleden var kommet på workshop hos Sydslesvigsk Forening (SSF) på Flensborghus.

Workshoppen var en del af en aktivitetsdag, der havde til formål at ryste eleverne sammen og samtidig at præsentere dem for mindretallets organisationer. Således var der også workshops i Aktivitetshuset og på biblioteket, og repræsentanter fra andre organisationer var rykket ind på Duborg-Skolen, hvor de tilbød forskellige workshops.

Men hvordan formidler man viden om en organisation uden at det bliver for tørt for de unge?

Det var det store spørgsmål, og hos SSF lød svaret provokation og kreative øvelser. Første del lå især i overskriften »Sydslesvig dør - er det din skyld?«. I det lå et kort oplæg om den historiske baggrund, der i sin enkelthed går ud på, at SSF blev grundlagt af fællesskabet, fordi man efter den tabte folkeafstemning havde brug for en kulturel hovedorganisation. Mere end 100 år efter, er SSF stadig en medlemsbåren forening. Det vil sige, at det stadig er fællesskabet, der afgør, hvad der sker i

mindretallet - og om det dør.

De kreative øvelser

I anden del af workshoppen kom de unge på banen. De skulle i en skriveøvelse forestille sig, at Sydslesvig var et levende væsen. Det vil sige, at de skulle overveje, hvilke egenskaber væsenet ville have, osv.. Derefter fik de skriveøvelser, som for eksempel »Du ejer en virksomhed og Sydslesvig søger job hos dig. Skriv den ansøgning, som Sydslesvig har sendt«, »Du er smaskforelsket i Sydslesvig, men Sydslesvig har ikke rigtig lagt mærke til dig endnu. Skriv et kærlighedsbrev til Sydslesvig« eller »Sydslesvig er depressiv og er et meget mørkt sted. Skriv et brev, der kan styrke Sydslesvigs selvtillid«. Med blyant og på papir skrev de unge til og om Sydslesvig, og efterfølgende læste de teksterne for hinanden.

Andel del af de kreative øvelser gik ud på, at de unge selv skulle bygge Sydslesvig. Det vil sige, at de kunne sætte ord, billeder, beskrivelser eller noget helt andet på en gine. Den stillede de op sammen, så der blev taget portrætbilleder - både af Sydslesvig-væsenet og af de unge sammen med Sydslesvig.

Unge forholder sig kreativt til, hvad Sydslesvig er

PROVOKATION OG SKRIVEØVELSER

Kære Sydslesvig,

jeg har fulgt dit liv og dine forandringer i 18 år. Jeg har set ALT af dig. Jeg har set dig som barn, nøgen i badekarret, jeg har set dig have det sjovt med nye venner og jeg har set, hvordan du blev til en mand.

Det var en spændende oplevelse at se dig opvokse.

Du var altid en person, der ikke gjorde forskel på mennesker. Du har behandlet dem alle sammen med den samme respekt. Om det var en, der ikke havde så mange penge, én der ikke var god til det danske sprog eller én, der måske bare var lidt anderledes end de andre.

Du har accepteret hver og én af dem og »taget dem op« i din kreds af vidt forskellige mennesker, som blev til dine venner.

Du var aldrig bange for at videreudvikle dig eller at lære nye ting eller mennesker at kende.

Du kunne altid lide at gå til arrangementer, hvor det handler om forskellige ting, som fx sammenhold.

Du har vist interesse for andres traditioner og regler og at forstå deres måde at leve på.

Desværre kan jeg ikke sige, at jeg var ligesom dig, da jeg var barn, men jeg ville have ønsket det. Jeg vil bare sige til dig, at jeg er så stolt af dig, at du er blevet sådan en sej person, som har lyst til at skabe noget nyt til menneskeheden, at videreudvikle det du allerede har nået.

Tak, at jeg som din mor måtte opleve alt det og ikke se, at jeg har »verkackt« at opdrage dig.

Jeg elsker dig og vil altid støtte dig på de veje, du vil gå.

En gave ingen vil have?

BILDUNGSURLAUB

Det tyske uddannelsessystem er delt op i fire søjler: Skole, erhvervsuddannelse, universitet og videreuddannelse. Videreuddannelsen er i Slesvig-Holsten ordnet i loven Weiterbildungsgesetz, der danner grundlag for den enkeltes krav på uddannelse.

Loven er faktisk ret imponerende. Altså den kunne være mere imponerende. Men den sikrer da i hvert fald, at almen, politisk, kulturel og erhvervs dannelse er ligestillet og at udbyderne af videreuddannelse selvstændigt kan planlægge deres program og ansatte personale.

To ting er bemærkelsesværdige, når man snakker videreuddannelse i Slesvig-Holsten:

1. Har Slesvig-Holsten lige som alle andre forbundslande bortset fra Bayern og Sachsen nedfældet kravet på Bildungsfreistellung i en lov. Dvs. at alle arbejdstagere har krav på at blive fristillet fra deres arbejde fem dage per år med løn og at de i den tid kan deltage i anerkendte kurser, som de selv skal betale deltagergebyret for.
2. Er det i Slesvig-Holsten IKKE kun almene, politiske og erhvervssemner, der godkendes som kurser til Bildungsfreistellung - men også kulturelle emner!

Bildungsfreistellung er en gave fra en dannelsespolitisk kamp i 70'erne. Dengang var det forskellige aktører, der gik ind for, at alle mennesker har krav på en dannelse, der går ud over det, man lærer i skolen. Aktørerne og argumenterne kan I godt forestille jer. Selv 50 år senere ville kampen nok være akkurat den samme. Fagforeninger argumenterede for, at dannelse ikke kun er et personligt anliggende, men er et selskabsrelevant anliggende. Socialdemokratiske aktører argumenterede for en overvindelse af social uretfærdighed. Arbejdsgivere argumenterede imod, fordi de var bange for, at arbejdspladsen ville blive misbrugt til ideologiske kampe og konservative aktører var sowieso imod, fordi de gik ud fra, at arbejdstagerne ville snige sig til flere fridage.

Bildungsfreistellung bliver oftest kaldt for Bildungsurlaub. Med dette lille sproglige kup er det lykket at omvende en kæmpe stor dannelsespolitisk præstation til noget ubehageligt, man er flov over at kræve, har dårlig samvittighed over og føler sig utilpas med. Der er ikke et eneste forbundsland, hvor antallet af arbejdstagere, der tager imod Bildungsfreistellung overstiger 1,5 %. Men hvorfor er det sådan?

Når du tager imod et fem dages kursustilbud om almene, politiske, kulturelle eller erhvervs emner og får løn i de fem dage, betyder dette ikke, at du holder ferie! At danne sig er krævende, anstrengende, dejlig, motiverende, skuffende - det bringer dig videre, du overskrider grænser, du arbejder, du nyder, du lærer. Bildungsfreistellung skal ikke være arbejdsplads relevant. Du har simpelthen krav på at vælge et kursus ud fra nedenstående database og du kan lave lige det, du er interesseret i. Fuldstændig lige meget om du vil fordybe dig i et sprog, lære noget om Photoshop eller om kreativ skrivning: Du bestemmer og du danner dig!

At der i Slesvig-Holsten er mulighed for at deltage i kulturelle dannelses tilbud, gør tilbuddet bare endnu mere attraktivt. For alle kreativ interesserede burde der være et hav af spændende kurser i scenekunst (teater, dans, medier, conceptkunst) eller bildende kunst (maleri, billedhugning, tegning, grafik, fotografi, kunsthåndværk).

Desværre er realiteten bare ikke sådan. Mellem 2017 og 2021 har der været mellem 37 og 59 tilbud per år inden for kulturel dannelse i Slesvig-Holsten. Hertil hører kultur, kunst, litteratur, musik, historie, selskab, politik, filosofi, religion og Europa. Men selvom begrebet favner bredt, skal det ikke hindre dig i at finde et kursus til dine kreative interesser. I databasen kan du vælge kurser bl.a. inden for kultur, kunst, litteratur og musik. Tilbud er der ikke mange af, men spændende er de!

Så tag imod denne dannelsespolitiske gave! Du skal ikke være flov. Du behøver ikke at have dårlig samvittighed. Du danner dig. Og det kan alle andre takke for. /SK

Find kursustilbud på landsregeringens hjemmeside:

At være kreativ som billedkunstlærer

Billedkunst i skolen er desværre et fag, som tit bliver betragtet som noget man kan undvære. En vikartime for matematik er oplagt, men det samme gælder ikke for billedkunst. Det skal være hyggeligt, afslappende og sjovt. Det at være kreativt kræver dog nogle gange at ting bliver besværlige.

Kreativitet er en proces, vi alle kan komme i gang med og som alle er i stand til at lære. Eleverne kan sagtens være kreative i andre fag end billedkunst. Det at være kreativ handler til dels også om at finde løsninger, hvor man tænkte, der var ingen, går en anden vej end man havde planlagt og kigge hvad der sker eller tænke rundt om hjørnet for at opdage, at der altid er mere end én løsning. Det er ikke kun billedkunstudfaget, som kan det. At opvokse med flere end ét sprog gør dig fx mere fleksibel i din tænkning. Dog er det oplagt at eleverne bliver dannet kreativt i det nævnte fag.

Eleverne vi underviser i dag, vil få jobs som vi ikke engang kender endnu. Det, der er vigtigt i dag, er at tænke kreativt og finde løsninger for abstrakte problemer. Eleverne skal dannes kreativt, for at kunne begå sig i den fremtidige verden. Men tit glemmes overførelsen eleverne skaber fra kunstundervisningen.

Hvordan bliver man billedkunstlærer?

Læreruddannelsen til folkeskolelærer varer fire år. Billedkunstudfaget, som er et sidefag, er opdelt i tre semestre, som hver har en anden hovedvægt. Grundlæggende bliver lærere uddannet med henblik på fællesmålene, som i faget kunst er opdelt i tre kompetenceområder: billedfremstilling, billedanalyse og billedkommunikation. Billedfremstilling skal føre eleverne hen til, at de selv lærer at udtrykke sig gennem det eksperimenterende billedarbejde. I billedanalyse skal eleverne lære at afkode billeder i forskellige kultur- og fagområder. Billedkommunikation er, som ordet henviser til, elevernes evne til at udtrykke sig gennem billeder eller visuelt.

Studiet er primært rettet mod, at de studerende arbejder med kreative opgaver, som man kan lave med eleverne. Teoretiske spørgsmål undersøges ligeledes, som, hvordan danner en lærer en æstetisk læreproces og hvordan kan eleverne

opleve et flow mens de bearbejder billeder? Spoiler alert: Det er her, det bliver ubehageligt. Det tager den ubehagelige del af arbejdet ved at fortsætte med at arbejde på et projekt, selvom du ikke har lyst til det længere, ved at presse dig selv til at fortsætte, selvom du tror, du ikke har flere ideer. Du er nødt til at overvinde denne irriterende del for at komme ind i arbejdsflowet. Så faget kunst kan og skal ikke altid være sjovt.

Hvordan kan en billedkunstlærer danne sig kreativt? Som lærer skal man kende sit fag og holde sig opdateret indenfor det. Her kommer jeg til det første en billedkunstlærer kunne gøre: besøge udstillinger. Vær opmærksom på, hvad der sker i kunstverdenen og kig også på nettet. Kunst er ikke længere kun del af et eksklusivt samfund, men den kommer i vores midte gennem de sociale medier.

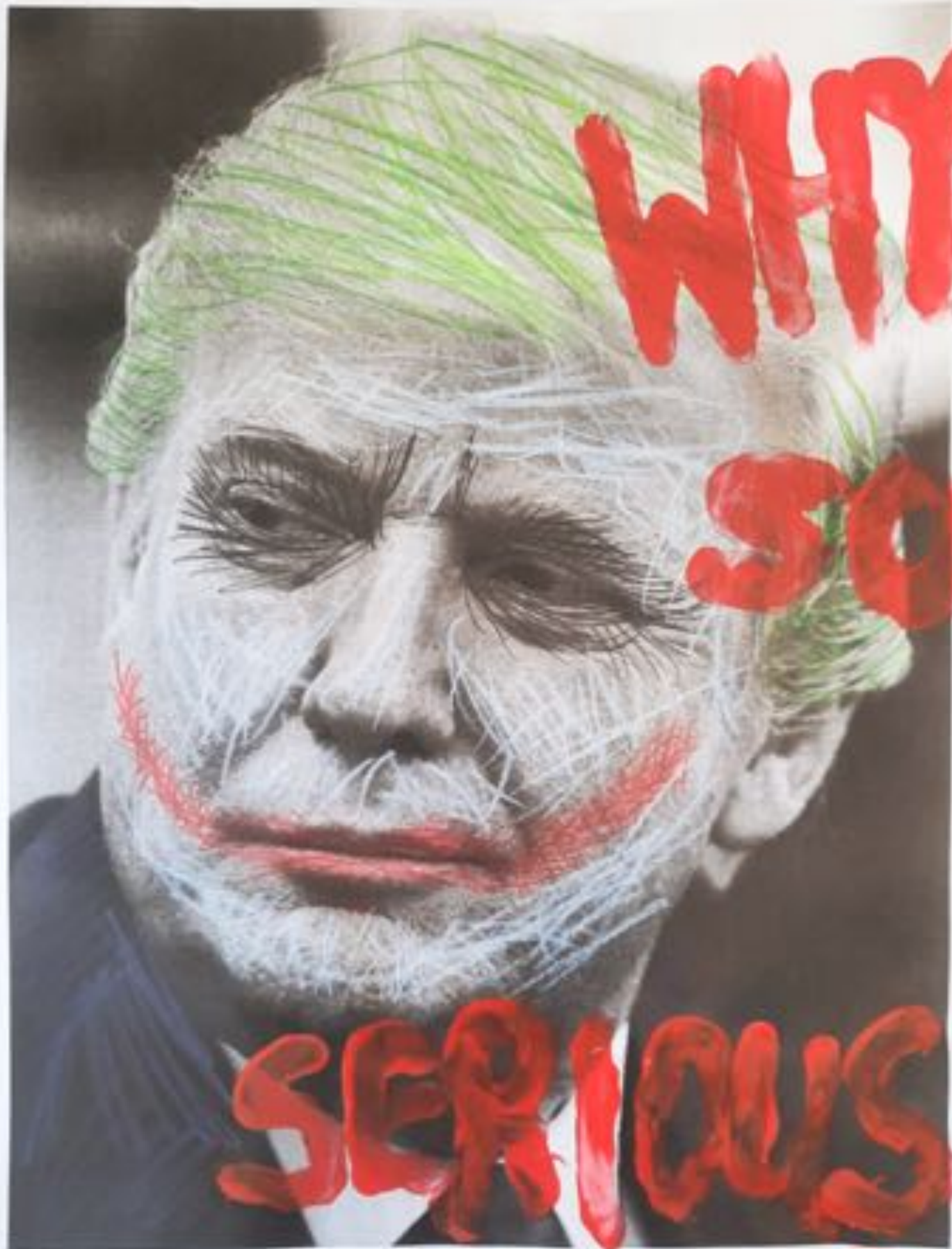
For at få ny inspiration kan man deltage i kurser eller workshops og at danne sig et netværk kan også være en stor inspiration. Heldigvis kan man i dag lave masser af ting online og nemt holde kontakt med nogen på den anden side af kloden.

Sidst men ikke mindst: kom selv i gang med at lave noget. Afprøv nye teknikker og reflekter over din egen praksis. En udfordring kan fx være: vælg kun én farve og bland den med hvid og mal det valgte motiv. Du skal på den måde fokusere mere på lys og skygge end farverne i det hele taget. Spørg dig selv efterfølgende: Hvad vil jeg beholde, hvad kan forsvinde? Uddrag det og sæt det i et nyt billede. Det bliver et lignende motiv, men at sætte det i en anden sammenhæng kan gøre en stor forskel.

Et afsluttende refleksionsspørgsmål kan være: Hvad gav mig den største tilfredshed i dag ved at arbejde, tænke eller lære? Brug refleksionsspørgsmålet i klassen med eleverne.

Lad ting ske og kig hvad der sker, uden at du med det samme vurderer det du har skabt. Accepter, at der altid er mere end ét svar. Vær en lille kunstner for at lære de små kunstnere.

Jessica Lange er uddannet billedkunstlærer og bor i Sydslesvig.

?

VIL DU VÆRE MED?

Det er sjovt at arbejde kreativt, og produktionen af et magasin byder på en masse kreative muligheder til det. Fotografering, skriveri og tekstbehandling eller layout. Der er mange perspektiver i det.

Kunne du tænke dig at være med til at lave Andedammen - magasin om kreativitet & det danske mindretal?

Du behøver ingen erfaringer på området - bare du har lyst til at arbejde kreativt.

Næste udgave af Andedammen udkommer formentligt i foråret 2025. Det overordnede emne er »Kreativitet og mad«. Hør mere om, hvordan du kan bidrage ved at tage kontakt til:

sarah@sdu.de eller **redaktionen@ugeavisen-sydslesvig.de**